

Institutionen för ekonomi

Magisteruppsats
VT - 2004

Värdet av förvaltningsrevision

Handledare:

Sven-Olof Yrjö Collin

Författare:

Björn Bengtsson
Heba Issa

Abstract

The purpose of this thesis is to investigate if management audit provides value or if it is just a historical remnant that means an extra cost for the companies.

In order to fulfil our purpose, we developed a theory about the value of management audit. This theory revolve around the relations CEO – Board of directors, CEO/Board of directors – Owners, CEO/Board of directors – The Bank and CEO/Board of directors – The Government. In order to investigate whether our theory was correct we conducted an interviewsurvey and a self-administrating questionnaire on the Internet.

Our investigation shows that the management audit is mainly directed to external shareholders. Suppliers, banks and the government are also pointed out as stakeholders to the management audit. Observance of the law, which is an important part of the management audit, are thought of as important to assess whether a company is serious or not.

The conclusion of the thesis is that the management audit does have a value since it is considered important by all respondents.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att utreda om förvaltningsrevision tillför något värde eller om det bara är en historisk kvarleva som innebär en extra kostnad för företagen.

För att uppfylla uppsatsens syfte skapade vi en egen teori om förvaltningsrevisionens värde. Denna teori kretsar kring relationerna VD – Styrelse, VD/Styrelse – Ägare, VD/Styrelse – Bank och VD/Styrelse – Staten. För att undersöka riktigheten i vår teori gjordes dels en intervjuundersökning och dels en enkätundersökning på Internet.

Vår undersökning visar på att förvaltningsrevisionen främst riktas till externa aktieägare. Även leverantörer, banker och staten framhålls som intressenter till förvaltningsrevisionen. Efterlevnad av lagar, vilket är en del av förvaltningsrevisionen, upplevs som viktigt för att bedöma om ett företag är seriöst. Vad gäller reducering av osäkerhet om företagets fortlevnad så var respondenterna inte överens. Revisor Y anser att denna punkt snarare hamnar inom räkenskapsrevisionen.

Uppsatsens slutsats är att förvaltningsrevisionen har ett värde eftersom den upplevs som viktig av samtliga respondenter.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND	6
1.2 PROBLEMATISERING	7
1.3 SYFTE	8
1.4 AVGRÄNSNINGAR	8
1.5 UPPSATSENS DISPOSITION	9
2 METOD	10
2.1 UPPSATSENS MÅL	10
2.2 VETENSKAPLIG ANSATS	10
2.3 VETENSKAPLIG METOD	10
2.4 KUNSKAPSSYFTE	11
2.5 INSAMLING AV PRIMÄRDATA	12
2.6 SAMMANFATTNING	12
3 VAD ÄR FÖRVALTNINGSREVISION?	13
3.1 DISTINKTION MELLAN RÄKENSKAPS- OCH FÖRVALTNINGSREVISION	13
3.2 FÖRVALTNINGSREVISION ENLIGT LAGSTIFTNING OCH GOD REVISIONSSED.	13
3.3 INTERNATIONELLT	14
3.3.1 USA	15
3.3.2 Tyskland	15
3.3.3 Finland	15
3.4 SAMMANFATTNING	15
4 TEORI	16
4.1 INSTITUTIONELL TEORI	16
4.2 AGENTTEORI	17
4.3 ACCOUNTABILITY	18
4.4 VÅR TEORI	19
4.4.1 VD – Styrelse	20
4.4.1.1 Alternativ	21
4.4.1.2 Slutsats	21
4.4.2 VD/Styrelse – Ägare	21
4.4.2.1 Alternativ till förvaltningsrevision	22
4.4.2.2 Slutsats	22
4.4.3 VD/Styrelse – Bank	23
4.4.3.1 Alternativ	23
4.4.3.2 Slutsats	23
4.4.4 VD/Styrelse - Staten	23
4.4.4.1 Alternativ	24
4.4.4.2 Slutsats	24
4.5 SAMMANFATTNING	24
5 EMPIRISK METOD	25
5.1 UNDERSÖKNINGENS STRATEGI	25
5.1.1 Intervjuerna	25
5.1.2 Enkäten	26
5.1.2.1 Enkätens tekniska utformning	27
5.2 URVAL	28
5.2.1 Urval - Enkäten	28
5.2.2 Urval – Intervjuer	29
5.3 FRÅGEFORMULÄRET	30
5.4 INTERVJUGUIDEN	31
5.5 VALIDITET & RELIABILITET	34
5.5.1 Reliabilitet	34
5.5.2 Validitet	34
5.6 BORTFALLSANALYS	35

5.6.1	<i>Bortfallsanalys - Enkäten</i>	35
5.6.2	<i>Bortfallsanalys - Intervjuerna</i>	36
5.6.3	<i>Konsekvenser av bortfallet</i>	36
5.7	SAMMANFATTNING	37
6	ANALYS	38
6.1	ANALYS AV INTERVJUMATERIALET	38
6.1.1	<i>Styrelse - VD</i>	38
6.1.2	<i>VD/Styrelse – Ägare</i>	41
6.1.3	<i>VD/Styrelse – Bank</i>	44
6.1.4	<i>VD/Styrelse - Stat</i>	46
6.1.5	<i>Övriga attityder</i>	49
6.2	TOPPLISTOR	50
6.2.1	<i>Topp 17 för alla intressentgrupper</i>	51
6.2.2	<i>Topp 17 banker</i>	52
6.2.3	<i>Topp 17 Styrelse</i>	53
6.2.4	<i>Topp 17 VD</i>	54
6.2.5	<i>Topp 17 aktiespararna</i>	55
6.2.6	<i>Topp 17 riskkapitalister</i>	56
6.2.7	<i>Topp 17 revisorer</i>	56
6.2.8	<i>Topp 17 skattemyndigheten</i>	57
6.2.9	<i>Jämförelse mellan grupperna</i>	58
6.2.10	<i>Förvaltningsrevisionen ger...</i>	59
6.3	SAMMANFATTNING	61
7	SLUTSATS	62
7.1	AVSLUTANDE DISKUSSION	62
7.2	FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	63
	REFERENSER	64

---

1 Inledning

Detta kapitel inleds med en bakgrund där frågorna som i denna uppsats ska undersökas redovisas i ett större sammanhang. Bakgrunden utmynnar i en problemformulering och ett syfte. Slutligen ges en kort överblick av uppsatsens disposition.

1.1 Bakgrund

”Jag menar att det i flertalet företag finns lite omedvetenhet här, lite slafs där och en smula slöseri däremellan. I slutändan knaprar de alla på vinsten och tillsammans avgör de hur långt ifrån företagets vinstpotential man hamnar. Därför behövs en insiktsfull förvaltningsrevision.” (Olausson, <http://www.ad.se>)

Olausson menar att med hjälp av en oberoende part, som granskar förvaltningen av bolaget för att säkerställa att förvaltningen sköts effektivt, kan resultatet förbättras och därmed skulle förvaltningsrevision kunna leda till en konkurrensfördel. Hedman (1994) menar å andra sidan att om förvaltningsrevision behövs så är det styrelsens fel då denna är tillsatt för att motverka att omedvetenhet, slafs och slöseri uppstår. Hedmans påstående kan nog vara sant för stora företag som har en professionell styrelse, men i mindre företag där en professionell styrelse ofta saknas skulle en aktiv förvaltningsrevision vara viktig.

Från revisorernas sida framförs synpunkten att man idag inte har möjlighet att anmärka på förvaltningen förrän skadan redan är skedd och då har det redan skrivits spaltmeter i affärspressen. Tolstoy (1993) menar att om förvaltningsrevisionen ska behållas måste revisorerna få möjlighet att peka på riskerna innan de orsakar skada.

Förvaltningsrevision är ingen ny företeelse i Sverige. Redan på 1600-talet, i samband med att handelskompanierna gjorde entré, uppstod förvaltningsrevisionen i vårt land. Ett tidigt exempel på en dokumenterad förvaltningsrevision är Norrländska Tjärhandelskompaniet. I denna revision står det att: ”adsistenterne” (granskningsmännen) efter att ha utfört granskning, beviljade ”directoerne” (ledningen) ansvarsfrihet ”å participanernes (ägarnas) vägnar (Sillén, 1952). Under 1700-talet började ansvarsfrihetsbegreppet öka i omfattning, vilket enligt Danielsson och Lundvall (1981) återgivet av Granberg och Lundkvist (1998) kan tolkas som att förvaltningsrevisionen började bedrivas i större omfattning. Under 1800-talet blev, enligt Granberg och Lundkvist (1998), revisionen allt mer ett hedersuppdrag och ett sätt för företagarna att gynna behövande släktingar och vänner genom att ge dem ett avlönat uppdrag. Revisionen blev därmed lidande. Först i 1895 års aktiebolagslag infördes ett krav på revision. I och med 1910 års aktiebolagslag ökade revisorns

kontrollmöjligheter genom att revisorn fick lagstadgad rätt att ta del av samtliga handlingar och även begära upplysningar från styrelsen angående förvaltningen. I förarbetena till 1944 års aktiebolag definieras syftet med förvaltningsrevisionen som att

”Granskningen skall väsentligen gå ut på att upptäcka eller förebygga olagliga eller eljest oförsvärliga förvaltningsåtgärder. Den ekonomiska lämpligheten av förvaltningsåtgärder tillkommer det icke revisorerna att kritisera, i vidare mån än då åtgärderna kunna tänkas föranleda dechargevägran [vägrad ansvarsfrihet] och skadeståndstalan eller eljest framstå såsom pliktöverträdelser eller pliktförsummelse från bolagsledningens sida.” (Granberg & Lundkvist, 1998, s. 11).

Denna definition används än idag.

Förvaltningsrevisionen idag ska ge upphov till uttalanden i revisionsberättelsen angående om styrelseledamot eller VD brutit mot gällande lagar vid förvaltning av företagets medel eller styrelseledamot och VD på annat sätt handlat i strid med gällande lag eller bolagsordning och om styrelseledamöterna eller VD kan bli skadeståndsskyldiga gentemot bolaget (FAR: s revisionsbok, 2002). En uppsats från Högskolan Kristianstad (Bengtsson, Callert & Goszkowski, 2003) visar att just denna typ av information anses viktig att ha med i revisionsberättelsen.

I ett internationellt perspektiv framstår den svenska förvaltningsrevisionen som ett tämligen unikt fenomen. I en artikel i Svenska Dagbladet (92-09-21) säger FAR: s generalsekreterare Björn Markland att av EU länderna är det endast Sverige och Finland som har tradition av förvaltningsrevision. Denna revision ska enligt Markland slå larm om ledningen brutit mot aktiebolagslagen, missgynnat minoritetsägare eller något liknande. Det åligger inte revisorn att lägga sig i förvaltningen, då detta skulle skada revisorns oberoende. Med anledning av detta anser Granberg & Lundkvist (1998) att ansvarsfrihetsrevision eller skadeståndsrevision hade varit en mer passande benämning.

1.2 Problematisering

Förvaltningsrevision i aktiebolag har funnits under en lång tid i Sverige. Det är dock internationellt sett inget vanligt förekommande fenomen. Utöver Sverige är det endast Finland som har en tradition av förvaltningsrevision. I media har olika debattörer haft synpunkter som att om förvaltningsrevision behövs så beror det på att styrelsen inte klarar av sitt uppdrag (Hedman, 1994). Om detta är sant, är förvaltningsrevisionen inget annat än ett dubbelarbete som leder till en onödig kostnad för företagen. Från revisorernas sida har synpunkten framförts att revisorerna inte kan anmärka på förvaltningen förrän i efterhand, när skadan redan är

skedd (Tolstoy, 1993). Grundat på dessa uttalanden, kan man ställa sig frågan: *Varför har vi förvaltningsrevision?*

Förvaltningsrevision kan upplevas som en extra kostnad för företaget. Detta eftersom den bara utförs i Sverige och Finland. Varför skall företaget stå för en extra kostnad när resten av världen inte har förvaltningsrevision? Investerarna är intresserade av att få den ekonomiska informationen, som kan vara till hjälp vid investeringsbeslut, och detta får de via räkenskapsrevisionen. Om förvaltningsrevisionen hade tillfört aktieägarna något värde, det vill säga att kostnaden för förvaltningsrevisionen var mindre än det värde denna gav, hade aktieägarna över hela världen pressat företaget att förse dem med en sådan revision. Det hade alltså inte behövts någon lagstiftning om det. Man kan då uppleva att revisorn som utför förvaltningsrevisionen är statens förlängda arm, och att det är staten som vinner på denna revision utan att orsaka någon större kostnad för staten. (Staten betalar 28 % av revisionskostnaden, genom att revisionen är en avdragsgill kostnad.) Om en fråga anses tillräckligt angelägen, kan marknaden själv driva igenom en förändring. Den kritiserade rösträttsskillnaden på A och B aktier i Ericsson har lett till att ett förslag till förändring från styrelsen som innebär att rösträtten på B aktien ändras från 1/1000 dels röst till att bli 1/10 dels röst (Karlberg & Aronsson, 04-04-06). Hade förvaltningsrevision ansetts vara angeläget så vore lagstiftning överflödig.

Räkenskapsrevisionens uppgift är enligt FAR: s revisionsbok (2002) att ge trovärdighet åt företagets finansiella information. Analogt tillämpat kan då förvaltningsrevisionens uppgift sägas vara att ge företagsledningen och styrelsen trovärdighet. I april 2004 lade den så kallade Kodgruppen fram sitt förslag till kod för svensk bolagsstyrning. Syftet med denna kod är att bidra till bättre styrning av svenska bolag och detta i sin tur ska leda till att förtroendet för näringslivet ökar (SOU 2004:46). Enligt FAR: s revisionsbok (2002) var ju detta revisionens uppgift. Kodgruppens rapport kan då ses som ett tecken på att förvaltningsrevisionen inte lyckats leverera detta förtroende.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att utreda om förvaltningsrevision tillför något värde eller om det bara är en historisk kvarleva som innebär en extra kostnad för företagen.

1.4 Avgränsningar

Denna uppsats kommer att behandla den förvaltningsrevision som bedrivs i aktiebolag. Det finns emellertid ytterligare en typ av förvaltningsrevision i Sverige, men som ej är föremål för uppsatsens syfte. Det är den som bedrivs inom den statliga och kommunala verksamheten. Denna bedrivs under överinseende av Riksrevisionsverket och syftar till att granska

effektivitet och produktivitet hos en myndighet eller annan offentlig verksamhet.

1.5 Uppsatsens disposition

Som en hjälp att komma in i arbetet, ska vi nu presentera vårt arbetes upplägg.

Vi kommer i kapitel 2 redogöra för den vetenskapliga metod vi använt oss av i arbetet. Det vetenskapliga angreppssättet kommer att presenteras översiktligt.

Kapitel 3 ska ge läsaren en inblick i vad förvaltnings revision innebär och hur denna skiljer sig ifrån räkenskapsrevisionen. Läsaren får även en kort utblick över i vilken grad förvaltningsrevision kan sägas finnas i Tyskland, USA och Finland.

Kapitel 4 inleds med en genomgång av de befintliga teorier som ligger till grund för vår egen teori om förvaltningsrevisionens värde. Då tidigare forskning om förvaltningsrevisionens värde saknas har vi varit tvungna att skapa en egen teori som behandlar detta.

Kapitel 5 behandlar den empiriska metoden. Här går vi igenom hur vi gått tillväga för att samla in den data som ska analyseras för att testa vår teori. Undersökningens validitet och reliabilitet diskuteras och bortfallet analyseras.

I kapitel 6 analyseras de insamlade primärdata i ljuset av vår teori. Kapitlet inleds med att datan från intervjuundersökningen analyseras. Enkätundersökningen analyseras genom att topplistor sammanställs och utefter det kan vi se hur många aktiviteter som kommer med på topplistan och hur högt de placeras vilket vi ser som mått på hur viktig förvaltningsrevisionen är.

Kapitel 7 presenterar resultatet av vår undersökning. Vi drar här slutsatser i enlighet med uppsatsens syfte och presenterar förslag till fortsatt forskning.

---

2 Metod

I detta kapitel redovisar vi det vetenskapliga angreppssätt vi använt oss av samt förklarar betydelsen av agentteorin, institutionell teori och accountabilityteorin för vår uppsats. Vi motiverar detta metodval och redovisar alternativa angreppssätt.

2.1 Uppsatsens mål

Förvaltningsrevision i aktiebolag är ett ämne som såvitt vi vet erhållit väldigt liten uppmärksamhet i uppsatssammanhang. Den forskning som tidigare bedrivits inom området har till största del behandlat revisorns anmälningsplikt vid misstanke om brott. Vår undersökning skiljer sig från tidigare studier i det avseende att vi vill utröna om förvaltningsrevisionen tillför något värde eller om det endast leder till ökade kostnader. Om det tillför ett värde, skulle det kunna innebära en konkurrensfördel gentemot företag i andra länder, men om det bara medför kostnader innebär det en konkurrensnackdel.

2.2 Vetenskaplig ansats

Det brukar sägas att det finns två forskarideal; positivism och hermeneutik. De som ansluter sig till positivismen hävdar att vetenskapen är neutral och värderingsfri. Positivisterna har en tro på att man kan finna bestående lagar och teorier som förklarar verkligheten. Hermeneutikerna hävdar däremot att det inte finns några oföränderliga lagar för mänskligt beteende eller för samhället. De menar även att människan inte kan frigöra sig från sin förförståelse, och kan därmed aldrig sägas vara neutral i sin forskning (Granberg & Lundkvist, 1998).

Enligt vår teori har förvaltningsrevisionen ett värde. För att undersöka hållbarheten i vår teori har vi valt att anta en positivistisk ansats för att kunna bidra med kunskap inom området förvaltningsrevision, då vi anser att kunskap inom detta område saknas. Denna avsaknad av kunskap är just det som skapar denna uppsats raison d'être. Vi anser oss kunna frigöra oss från vår förförståelse inom området förvaltningsrevision och kan därmed anse oss vara positivist.

2.3 Vetenskaplig metod

Då förvaltningsrevision i aktiebolag är ett, inom forskningen, ouppmärksammat område, saknas teorier som kan förklara värdet av förvaltningsrevision. För att uppfylla uppsatsens syfte har vi därför fått skapa en egen teori med utgångspunkt i befintliga teorier. De befintliga teorier vi använder oss av då vi försöker skapa en egen teori är agentteorin, institutionell teori och accountability. Dessa teorier kan belysa

fenomenet förvaltningsrevision ur olika synvinklar. *Agentteorin* behandlar de grundläggande problemen i en situation där någon, principalen, överlämnar ansvar till någon annan, agenten, och risken finns att agenten agerar opportunistiskt. Revision kan i allmänhet minska detta problem då en utomstående kontrollant kontrollerar redovisningen. Förvaltningsrevision skulle ytterligare kunna bidra till att minska agent-principal problemet då den syftar till att se till att styrelse och VD följer lagar och bolagsordning. *Institutionell teori* kan användas för att förklara förvaltningsrevisionens existens utifrån ett traditionsperspektiv. Förvaltningsrevision har, vilket framgick av kapitel 1.1, en lång historia i Sverige. Dessutom är det så att vi är tämligen ensamma om att ha förvaltningsrevision. Detta gör att man kan undra om förvaltningsrevision finns kvar i Sverige bara av gammal vana. Teori om redovisning ur ett *accountability perspektiv* kan vara användbart då förvaltningsrevisionen är inriktad mot detta perspektiv snarare än redovisning ur beslutsperspektiv. Dessa teorier har kombinerats för att skapa en teori om värdet av förvaltningsrevision.

När vi ger oss ut i ”verkligheten” har vi en teoretisk bakgrund i bagaget. Detta förhållningssätt kallas deduktion, vilket innebär att man med utgångspunkt i teori går ut för att testa denna. Alternativet till ett deduktivt angreppssätt är induktion. Induktion innebär att man utefter ett problem som identifierats försöker skapa en teori som kan förklara fenomenet (Granberg & Lundkvist, 1998). När vi skapade vår egen teori utgick vi från befintliga teorier och utifrån denna formulerade vi vår intervjuguide och enkät. Därmed använde vi oss av en deduktiv ansats.

2.4 Kunskapssyfte

När kunskap ska produceras är det viktigt att vara medveten om vilket kunskapssyfte vi har. Om vi till exempel ska lösa lönsamhetsproblem i ett företag är det meningslöst att bara gå ut och beskriva hur företaget ser ut (Andersen, 1998). Det finns flera olika kunskapssyften. Exempel på dessa är beskrivande, explorativa och förklarande. Ett beskrivande syfte används till exempel vid opinionsundersökningar där man presenterar ett material utan att dra några slutsatser från det. Det explorativa syftet används för att söka nya insikter och se på ett fenomen från en ny synvinkel (Saunders, Lewis & Thornhill, 2003). Förklarande undersökningar syftar till att finna kausala orsakssamband mellan två variabler, exempelvis andelen produkter som måste kasseras i förhållande till åldern på maskinen som tillverkar produkten (Andersen, 1998). Då frågan om förvaltningsrevisionens värde är ett nytt sätt att se på fenomenet förvaltningsrevision kommer vår undersökning att präglas av ett explorativt kunskapssyfte.

2.5   *Insamling av primärdata*

Vår empiriska undersökning har två delar; expertintervjuer och en attitydundersökning. Attitydundersökningen utförs genom en kvantitativ ansats i form av en surveyundersökning som administreras via Internet. Med denna vill vi ta reda på hur olika intressentgrupper ställer sig till förvaltningsrevision. Expertintervjuerna utfördes som semistrukturerade intervjuer. Denna del av undersökningen är av mer kvalitativ karaktär och syftar till att ta reda på varför vi har förvaltningsrevision i Sverige samt om förvaltningsrevisionen tillför något värde. För att erhålla svar som är väl användbara i vår analys och slutsats har vi velat försäkra oss om att få tag på personer med god insikt i förvaltningsrevision. Den kvalitativa metoden begränsar visserligen möjligheten att använda sig av statistiska metoder men ger i gengäld möjlighet att gå på djupet i komplexa frågor och på så vis ge en ökad förståelse för det undersökta problemet (Holme & Solvang, 1997).

2.6   *Sammanfattning*

För att realisera vårt syfte har vi valt en positivistiskt ansats, vilken innebär att vi utgår från teori som vi sedan går ut och testar. Där tidigare forskning om förvaltningsrevisionens eventuella värde saknas fick vi skapa oss en egen teori. Vårt kunskapsyfte blir på grund av avsaknaden av tidigare forskning explorativt.

3 Vad är förvaltningsrevision?

Då det är viktigt att förstå vad förvaltningsrevision innebär och hur denna skiljer sig från räkenskapsrevisionen för att kunna tillgodogöra sig den kunskap denna uppsats syftar till att bidra med, kommer vi i detta kapitel att gå igenom vad förvaltningsrevisionen innebär. Vi kommer även att kort gå igenom i vilken grad förvaltningsrevision finns i några andra länder.

3.1 Distinktion mellan räkenskaps- och förvaltningsrevision

Revision i Sverige delas in i räkenskapsrevision och förvaltningsrevision. Dessa två delar hänger ihop och går delvis in i varandra. Exempelvis får förvaltningsåtgärder konsekvenser som återfinns i redovisningen. Medan räkenskapsrevisionen syftar till att säkerställa trovärdigheten i den ekonomiska informationen ska förvaltningsrevisionen säkerställa tilltron till det sätt styrelse och VD fullgör sina uppdrag (FAR: s revisionsbok, 2002). Ett exempel på när de två delarna av revisionen tangerar varandra är granskning av interna kontrollsystem. Intern kontroll definieras som "Kontrollen över bokföringen, medelförvaltningen och bolagets förhållanden i övrigt omfattar de delar av bolagets organisation och rutiner som säkerställer

- att redovisningen blir riktig och fullständig samt
- att bolagets resurser inom ramen för ABL, bolagsordning och eventuella bolagsstämmodirektiv disponeras endast i enlighet med styrelsens och VD: s intentioner." (FAR: s revisionsbok, 2002, sid 27).

Målet med räkenskapsrevisionen är att fastställa resultat- och balansräkning, medan målet med förvaltningsrevisionen är att uttala sig om ansvarsfrihet för styrelse och VD.

3.2 Förvaltningsrevision enligt lagstiftning och god revisions sed.

Syftet och målet med förvaltningsrevision, är enligt FAR: s revisionskommitté, återgivet av Granberg & Lundkvist (1998), att kartlägga om åtgärd eller försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet ligger styrelseledamot eller verkställande direktör till last och om styrelseledamot eller verkställande direktör på annat sätt handlat i strid mot aktiebolagslagen eller bolagsordningen. För den enskilde revisorn innebär detta syfte att dennes granskning ska syfta till att skapa underlag för uttalande om ovanstående.

- Om åtgärd eller försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet ligger styrelseledamot eller VD till last (Moberg, 2003).

Revisorn skall i enlighet med aktiebolagslagens regler om ersättningsskyldighet bedöma om styrelseledamot eller VD i samband med fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadat bolaget. Vid bedömning av ifall skada uppstått skall revisorn beakta hur bolagets lönsamhet, ställning, likviditet och finansiering påverkats. Vid bedömning om uppsåt eller oaktsamhet föreligger ska revisorn beakta förhållande som om otillbörligt gynnande av företagsledning eller annan förekomst, om skadan uppstått genom lagöverträdelse, om styrelse eller VD ej fullgjort sina förpliktelser eller överträtt sina befogenheter, väsentliga och uppenbara fel funnits i beslutsunderlag eller om beslut och förfaranden varit uppenbart olämpliga ur ekonomisk synvinkel (Granberg & Lundkvist, 1998). Det bör dock påpekas att det för att ersättningsskyldighet skall föreligga krävs uppsåt eller oaktsamhet. Vanliga affärsrisker är inte olagliga (FAR: s revisionsbok, 2002)

- Om styrelseledamot eller VD på annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen (Moberg, 2003).

Aktiebolagslagen ålägger företagsledningen ansvaret för att bolagets redovisning sköts på ett tillfredsställande sätt (Moberg, 2003). Det åligger, enligt RS 209 punkt 30, revisorn att uttala sig om ifall styrelseledamot eller VD på något sätt handlat i strid med aktiebolagslag, årsredovisningslag eller bolagsordning (RS Revisionsstandard i Sverige, 2002; ABL 10kap 30 § 2 st). En sådan överträdelse ska leda till anmärkning i revisionsberättelsen.

- Övrigt

Revisorn är skyldig att anmäla misstanke om vissa brott till åklagare. Om revisorn misstänker att styrelseledamot eller VD inom ramen för bolagets verksamhet begått vissa brott skall han/hon redogöra för sina iakttagelser för styrelsen. Senast två veckor därefter ska revisorn avgå från sitt uppdrag och anmäla detta till PRV samt lämna rapport angående brottsmisstanken till åklagare (FAR: s revisionsbok, 2002). De brott som avses är bedrägeri- och förskingningsbrott, brott mot borgenärer och vissa skattebrott.

Revisorn ska bedöma om företagsledningen har tillräcklig översikt över risksituationen för bolaget och skall även bedöma om företagsledningen utsatt bolaget för onödiga risker (Danielsson & Lundvall, 1981). För att kunna göra dessa bedömningar måste revisorn sätta sig in i bolagets organisation och verksamhet (FAR: s revisionsbok, 2002).

3.3 Internationellt

I detta stycke undersöker vi, genom att titta på revisionsberättelser från olika länder, i vilken grad förvaltningsrevision kan sägas finnas i dessa länder.

3.3.1 USA

Amerikansk bolagslagstiftning saknar krav på revision (Nobes & Parker, 2002). SEC (Securities and Exchange Commission) kräver att revision utförs i bolag som är börsnoterade, dock endast räkenskapsrevision. I revisionsberättelsen för Campbell Soup Company (Årsredovisning Campbell Soup Company, 2003) återfinns inget uttalande från revisorn som tyder på att förvaltningen granskats.

3.3.2 Tyskland

Av revisionsberättelsen för företaget Bayer (Årsredovisning Bayer AG, 2003) framgår att revisorer enligt tyska bolagslagstiftningen, utöver räkenskapsrevisionen även skall granska förvaltningsberättelsen. Fokus verkar dock ligga på riskbedömning. Exempelvis betonas särskilt risken att dömas till att betala skadestånd i en pågående rättsprocess i USA. Revisorerna lämnar ingen rekommendation angående ansvarfrihet för styrelse och VD.

3.3.3 Finland

Utöver Sverige är Finland det enda Europeiska land som har en förvaltningsrevision. Att just Finland liknar Sverige i detta avseende kan bero på historiska faktorer. Finland tillhörde Sverige fram till 1809. Enligt Granberg & Lundkvist (1998) växte ansvarsfrihetsbegreppet i omfattning under 1700- talet. Då Finland vid denna tid tillhörde Sverige borde detta även ha gällt Finland. Detta kan liknas vid förhållandet i Frankrike, vars standardiserade redovisningssystem växte fram under den tyska ockupationen. Genom att titta på revisionsberättelsen i Nokias årsredovisning (2003) kan vi konstatera att revisorerna, precis som i Sverige, tillstyrker/avstyrker ansvarsfrihet för styrelse och VD.

3.4 Sammanfattning

I detta kapitel har vi kortfattat gått igenom vad förvaltningsrevision innebär och vad som skiljer den från räkenskapsrevisionen. Skillnaden kan enkelt förklaras med att förvaltningsrevisionen granskar styrelse och VD: s agerande medan räkenskapsrevisionen granskar räkenskaperna och årsredovisningen. Vidare har vi i kapitlet gått igenom vilka krav som idag ställs på förvaltningsrevision genom lagstiftning och god revisionssed. Slutligen vänder vi blicken mot USA där vi inte fann att förvaltningsrevision fanns. Tyskland har en variant av förvaltningsrevision där revisorn uttalar sig om eventuella risker samt Finland där en förvaltningsrevision, i den bemärkelse vi har i Sverige, fanns.

---

4 Teori

Kapitel 4 behandlar den teori som vi utgått ifrån. Vi inleder med en genomgång av institutionell teori, agentteori och transaktionskostnadsteori och förklarar hur dessa teorier kan appliceras i allmänhet på denna uppsats. Därefter lägger vi fram vår egen teori, vilken baseras på ovan nämnda teorier.

4.1 Institutionell teori

Kjær i Nygaard och Bengtsson (2002) skriver att för att förstå begreppet institution måste man börja med legitimitet frågan. Detta innebär att verksamheten måste vara legitim och inte bara effektiv för att överleva. Den måste ta hänsyn till mål och medel som uppfattas som legitima i omgivningen, det vill säga uppfattas som giltiga, acceptabla och socialt godkända. Organisationen skall alltså följa skrivna och oskrivna regler för att uppfattas som seriösa och på så sätt reduceras osäkerhet och ger möjlighet för organisationen att ingå bindande ekonomiska transaktioner (Greve, 1997).

Den institutionella teorin delas in i formella och informella institutioner. Den först nämnda innehåller skrivna regler såsom lagar, kontrakt/avtal, stadgar och regler som formar beteendet genom att tvinga någon att göra något eller att inte göra något. Den sistnämnda innefattar oskrivna regler till exempel sedvänjor/kultur som formar beteendet genom att individen (organisationen) tillgodoses med gemensamma normer för vad som är bra beteende i olika sammanhang. (Collin, 2003; Nygaard & Bengtsson, 2002)

Vidare anser de amerikanska sociologerna W. Powell och P. DiMaggio, återgivet av Hatch (1997), att organisationen önskar att vara och likna andra organisationer. Detta sker när de känner sig osäkra och kopierar andra organisationers strukturer och handlingsmönster. Författarna kallar det för mimetiskt institutionell tryck.

Den institutionella teorin är knuten till uppfattning, tolkning och inläring av sociala handlingar, vilket gör att handlingarna binds i socialt accepterade regler och formar förståelse av beteenden. När detta beteende uppfattas som legitima ifrågasätts inte deras berättigande (Greve, 1997).

”När en kapitalist vill placera sina pengar finns förutsättningarna redan i form av aktiebolagslagstiftningen. När mötesdeltagare träder in i en ny möteslokal känner han oftast till förväntningar på gott uppförande vid förhandlingsbordet, helt enkelt för att han har samma kulturella bakgrund som övriga mötesdeltagare.” (Nygaard & Bengtsson, 2002, sid. 200)

Detta innebär att organisationen är sluten till beslut och styrs i en fastställd inriktning, och på så sätt begränsas organisationens möjlighet att handla. Enligt det institutionella perspektivet kan omgivningen på olika sätt förutsätta hur organisationen skall se ut och hur den skall handla (Hatch, 1997).

”Även om institutioner är stabila och kan tas för givna är de inte naturliga utan samhällsskapade strukturer och mönster. De är socialt instiftade och kan därmed också förändras över tiden.” (Nygaard & Bengtsson, 2002, sid. 200)

Institutionsbegreppet används för att förklara de kraven som finns på verksamheten och som på ett avgörande sätt påverkar dess beteende.

4.2 Agentteori

Agentteorin beskriver relationen mellan två ekonomiskt agerande parter. Den ena parten kallas för principal och vill få ett uppdrag utfört. Den som väljer att ta emot det uppdraget och utföra det åt principalen kallas för agent. I en organisation finns det en stor mängd principal-agentförhållanden, och en individ som är agent i en relation kan vara en principal i en annan. (Nygaard & Bengtsson, 2002)

Problemet som uppstår i en sådan här relation är att principalen aldrig kan vara riktigt säker på att agenten har samma intressen, det vill säga, det finns alltid en osäkerhet att deras intressen skiljer sig åt och att agenten kommer att handla i eget intresse. Den stora frågan är då hur principalen med tillfredsställande säkerhet kan försäkra sig om att agenten handlar i hans/hennes intresse. Detta sker genom att parterna upprättar kontrakt mellan sig, som informerar om vad de förväntar sig, principalen vill få någonting utfört och agenten vill ha någonting för det jobb han utför. (Nygaard & Bengtsson, 2002)

Enligt kapitelförfattarna Ravn, Nygaard och Kristensen i Nygaard och Bengtsson, (2002), finns det sex grundläggande antaganden kring agentteorin:

1. Principalen och agenten är bägge nyttomaximerande. Båda parter handlar för att få ut maximal nytta, men principal-agentrelationen är pareto-optimal, vilket går ut på att då den enas nytta ökar så minskar den andres.
2. Mellan principalen och agenten finns det en målkonflikt. Principalen vill, för en så liten kompensation som möjligt, få ut så stor nytta som möjligt av agenten. Agentens målsättning är istället det motsatta, det vill säga han/hon vill utöka sin ersättning utan att öka sin arbetsinsats.

3. Mellan principalen och agenten är information asymmetrisk. Principalen hamnar i underläge då agenten har ett informationsövertag och kan på detta sätt tillskansa sig mer belöning än vad han/hon är värd, utefter den arbetsprestation han/hon har utfört.

4. Agenten är opportunistisk. Agenten kan på grund av sitt informationsövertag handla för egen nytta.

5. Agenten handlar begränsat rationellt. Agenten har inte tillgång till all information för ett rationellt beslutsunderlag utan enbart ett informationsövertag. Agentproblemet hade inte funnits om inte även principalen handlar med begränsad rationalitet, eftersom då hade denne kunnat avslöja agentens otillbörliga beteende.

6. Agenten är riskovillig. Det innebär att då agenten tvingas ta en högre risk med det egna bidraget kräver han/hon en högre ersättning för detta.

I en principal-agentrelation finns det två typer av problem. Det första är agentproblemet; det uppstår en kostnad för principalen att övervaka agenten, eftersom det antas finnas en intresseskillnad mellan principal och agent. Det andra är riskproblemet; parterna kan ha olika syn på vilken mängd risk de vill utsätta sig för. Det är ju lättare att vilja ha en högre risknivå när det handlar om principalens pengar som i agentens fall. (Nygaard & Bengtsson, 2002)

Principalen har två sätt förutom kontraktet att minska den asymmetriska informationen. För det första genom övervakning av t ex kvalitén, vilket kan ske med hjälp av att en person anställs för detta. För det andra genom bindning, vilket betyder att det är agenten som vill få en övervakning t ex då han/hon arbetar på ackord. (Nygaard & Bengtsson, 2002)

4.3 Accountability

Ijiri (1983) säger att ett ”conceptual framework” för redovisning kan vara orienterat mot beslut eller ansvarsutkrävande. I en beslutsorienterad redovisning är meningen att förse någon med underlag för beslut, exempelvis investeringsbeslut eller beslut om att lämna en kredit. Typiskt för denna redovisning är termen rättvisande bild och revisorn ska se till att redovisningen uppfyller detta krav genom sin räkenskapsrevision. Ansvarsutkrävandet däremot bygger på förhållandet med redovisningsskyldighet. En part är ansvarig och en annan part beviljar ansvarsfrihet och det finns en intressekonflikt mellan dem. För att ge den part som beviljar ansvarsfrihet underlag för detta beslut finns revisorn. Ett av förvaltningsrevisionens mål är att revisorn ska tillstyrka/avstyrka att ansvarsfrihet lämnas till styrelse och VD.

Accountability definieras enligt Hägg (1979) i Eric Kohler’s Dictionary for Accountants som:

- Skyldigheten för en anställd, agent, eller annan person att avlämna en tillfredsställande rapport, ofta periodisk, av handlingar eller av underlåtelse att handla i enlighet med delegerat ansvar.

Och

- Skyldigheten att bevisa bra management, kontroll eller annan prestation inspirerad av lag, överenskommelse, och reglering

Olika baser för accountability kan enligt Hägg (1979) vara lagar, normer, kontrakt och åtaganden. Styrelse och VD: s uppgifter är reglerade i ABL och i bolagsordning och revisorn ska kontrollera att dessa uppgifter efterlevs genom sin förvaltningsrevision.

4.4 Vår teori

Den teori vi utvecklat har sin grund dels i befintliga teorier och dels i våra egna uppfattningar om verkligheten. Teorin kretsar kring fyra olika relationer, VD – Styrelse, VD/Styrelse – Ägare, VD/Styrelse – Bank och VD/Styrelse – Staten. I vår teori kan förvaltningsrevisionen fylla tre funktioner. Dessa funktioner är osäkerhetsreducerande, skapande av legitimitet och grund för ansvarsfrihet.

Företagets ledning och styrelse måste följa lagar, exempelvis aktiebolagslagen och årsredovisningslagen, samt bolagsordningen för att omgivningen ska uppleva företaget som seriöst och legitimt. På så sätt kan förvaltningsrevisionen, då revisorn kontrollerar att styrelse och VD följer lagar och regler, underlätta för företaget i ekonomiska transaktioner med omgivningen eftersom revisorn genom förvaltningsrevisionen intygar att styrelse och VD skött sina uppgifter så som de ska. Om styrelse/VD följt lagar och föreskrifter, vilket innebär att inga brott begåtts, kommer externa parter såsom ägare, långgivare och staten att få reda på det genom förvaltningsrevisionen. På så sätt minskas osäkerheten om företagets fortlevnad, vilket underlättar skapandet av långsiktiga affärsrelationer.

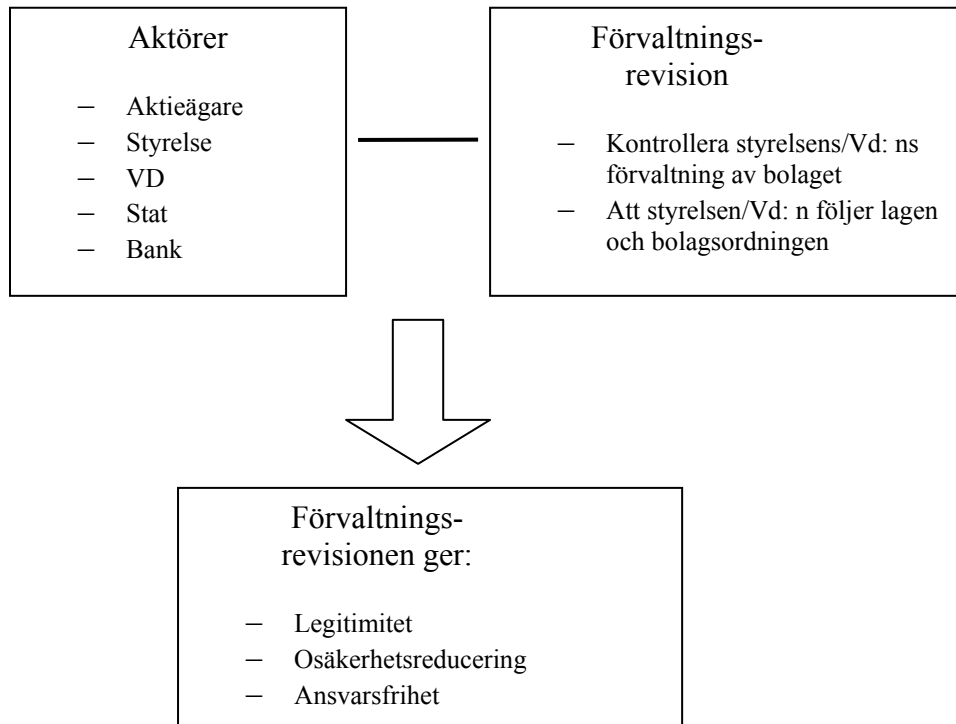
På grund av osäkerhet som har i sin grund i att individen är opportunistisk och undanhåller/snedvrider information, kommer aktörerna på marknaden att reagera med en begränsad rationalitet, vilket medför ökade transaktionskostnader eftersom de ställer högre krav på till exempel övervakning och informationssökning över organisationen. Aktörerna är angelägna att veta om företaget sköter sig. Så länge det råder osäkerhet om företaget och dess situation så kommer aktörerna att handla på begränsad rationalitet. Förvaltningsrevision är en aktivitet som kan medföra att information om företaget kommer fram och som då kan påverka det rationella beteendet.

Enligt regeringen (Prop. 1997/98:99) finns det fler intressenter än bara ägarna som har intresse av förvaltningsrevisionen, eftersom även dessa har intresse av att veta om företaget är legitimt och om dess situation är stabil.

Dessa intressenter är bland andra stat/kommun, anställda och företagets borgenärer.

Eftersom det enligt ordspråket heter att en bild säger mer än tusen ord så har vi sammanfattat vår teori i figur 4.1 nedan.

Figur 4.1 – En skiss av vår teori om förvaltningsrevision

Förvaltningsrevisionen påverkar flera aktörer på marknaden eftersom revisorn i den delen av revisionen berör och granskar företagsledningens förvaltning av företaget. I och med det kan förvaltningsrevisionen ge företaget legitimitet, minska osäkerheten om dess fortlevnad samt beviljar ansvarsfriheten för dess ledning.

4.4.1 VD – Styrelse

Till styrelsens uppgifter tillhör att utse VD. Styrelsen ska även övervaka VD och se till att denne/denna sköter företaget i ägarnas intresse. Här uppstår en relation i vilken styrelsens (principalen) och VD: s (agenten) intressen kan gå isär. Båda parter kan anses vara nyttomaximerande. VD: s nytta kan vara att maximera företagets vinst och storlek för att på så sätt få ut så stor ersättning som möjligt. Agenten kan även utnyttja sin ställning och exploatera företagets medel för egen vinning, exempelvis genom att låta företaget betala för renovering av VD: s lägenhet. Styrelsens nyttomaximering kan vara prestige och arvode, men styrelsen har även intresse av att VD sköter sitt uppdrag och håller sig inom lagens och

bolagsordningens anvisningar. Det tillhör styrelsens uppgifter att kontrollera detta (SOU 2004:46). Det ligger i styrelsens intresse att uppfattas som kompetent och duglig. Om ägarna inte upplever att styrelsen presterar i linje med vad som förväntas kan styrelsen bytas ut. Styrelsemedlemmar kan visserligen diversifiera sig genom att sitta med i flera olika styrelser, men att bli utbytt kan leda till en prestigeförlust (Collin, 2003).

4.4.1.1 Alternativ

I denna relation finns redan den övervakning som utförs av revisorn genom förvaltningsrevisionen. Det är nämligen styrelsens uppgift att se till att företaget har en väl fungerande ledning samt att löpande följa upp och utvärdera ledningens förvaltning (Hedman, 1994). Det tillhör enligt förtroendekommissionen (SOU 2004:46) styrelsens uppgifter att säkerställa att kontrollen över bolagets ekonomiska situation är tillfredsställande, att företagets riskexponering är väl avvägd, att redovisning och finansförvaltning håller hög kvalitet och kontrolleras på ett betryggande sätt samt att bolaget har god intern kontroll. Hedman (1994) menar att om förvaltningsrevision behövs så beror det på att styrelsen är dålig. Förvaltningsrevisionen kan därmed ses som ett tecken på att förtroendet för styrelser är lågt. Alternativet till förvaltningsrevision i det här förhållandet är med andra ord att styrelsens sammansättning säkerställer att den klarar av sin uppgift.

4.4.1.2 Slutsats

I denna relation borde förvaltningsrevisionen inte tillföra något värde, det är ju styrelsens uppgift att utvärdera ledningen. Därmed borde inte revisorn kunna tillföra någon kunskap för styrelsen. Förvaltningsrevision skulle däremot kunna tillföra ett värde i mindre bolag där en professionell styrelse kan saknas.

4.4.2 VD/Styrelse –Ägare

Vidare kan man ställa styrelse/VD: s (agenten) relation till aktieägarna (principalen). Aktieägarna kan vara av olika typer med olika intressen i företaget. Keynes återgivet av Collin (2003) identifierar två grupper av aktieägare; spekulanten och industrialisten. Spekulantens intresse med innehavet är att, genom att reagera på information från marknaden, maximera sin avkastning. Dessa är alltså intresserade av att få snabb och aktuell information om styrelse och VD: s förvaltning. Industrialisten å andra sidan tar ett aktivt intresse i företaget genom att rösta fram styrelsen på bolagsstämman och kanske till och med ta en aktiv roll i företagets ledning. Dessa företagsspecifika investeringar från industrialistens sida borde innebära att denna grupp är intresserade av företagets fortlevnad och därmed att lagar efterföljs. Det är ägarna som via bolagsstämman beviljar ansvarsfrihet för styrelse och VD. Denna funktion i förvaltningsrevisionen är alltså riktad till ägarna.

Ett argument, som framförts i Danmark, mot att ha förvaltningsrevision är att revisorn skulle kunna ha ett hämmande inflytande över företagsledningens initiativkraft (SOU 1971:15). Detta skulle kunna innebära att företagsledningen och VD inte är beredda att ta investeringsbeslut som kan vara riskabla för att undvika eventuell kritik från revisorn. Detta kan medföra att företagets vinstutveckling på sikt försämras, vilket inte är i linje med ägarnas intressen.

4.4.2.1 Alternativ till förvaltningsrevision

Som tidigare nämnts är spekulanten intresserad av att få snabb och aktuell information om företaget. Men enligt Tolstoy (1993) hinner massmedia upptäcka och skriva spaltmeter om VD eller styrelse handlat mer eller mindre otillbörligt innan revisorn kan skriva något i revisionsberättelsen. Med tanke på detta tillför inte förvaltningsrevisionen något värde för denna grupp då informationen som revisorn ger redan är känd. För industrialistens del så finns alternativet att tillsätta en bra och oberoende styrelse. Enligt Hedman (1994) så beror det på att styrelsen är dålig om förvaltningsrevision överhuvudtaget behövs. Att se till att företaget är utrustat med en väl fungerande ledning är styrelsens roll. Denna ska även fortlöpande kontrollera och utvärdera ledningen. Och eftersom det ligger i ägarnas (industrialistens) intresse att styrelsen förvaltar företaget i enlighet med deras intresse så kommer aktieägarna att välja att följa den nya uppförandekoden. Där framgår det, enligt förtroendekommissionen (SOU 2004:46) att ägarna kommer att få en starkare roll i styrning av börsbolag. Ägarna kommer också att utse en valberedning som lämnar förslag till bolagsstämman om vilka som ska ingå i styrelsen, samt förslag till revisorer. Styrelseordföranden kommer alltså att väljas på bolagsstämman. Detta kommer att leda till att ägarna kommer att vara mer insatta i verksamheten samt ha eller få större kontroll över styrelsen och företagsledningen.

4.4.2.2 Slutsats

Förvaltningsrevisionen tillför inget värde för aktieägarna då både industrialisten och spekulanten har billigare sätt att tillgodogöra sig sitt informationsbehov. Om argumentet att initiativkraft kan hämmas stämmer, är förvaltningsrevision till och med skadligt för aktieägarna. Relaterat till aktieägarnas alternativa informationskällor är förvaltningsrevision en sämre lösning. I samband med den nya uppförandekoden kommer ägarna att ha starkare styrningsroll över bolaget, vilket kan medföra att värdet av förvaltningsrevision minskar.

4.4.3 VD/Styrelse – Bank

I relationen VD/styrelse – Bank kan man se VD/styrelse som agent och banken som principal. Bankens intresse är att få tillbaka det utlånade kapitalet samt att få ränteintäkter (FAR: s revisionsbok, 2002). Bankernas behov av information är av antingen eller karaktär. Med detta menas att de tar endast hänsyn till det mest pessimistiska och det mest optimistiska scenariot (Smith, 2000). Det kapital som banken förser företagen med är inte ett riskkapital. Det ligger därför i principalens intresse att det råder stabilitet i företaget och att dess fortlevnad säkerställs, så att banken kan få det utlånade kapitalet tillbaka.

4.4.3.1 Alternativ

Banken har visserligen tillgång till mer information än den som publiceras offentligt genom interna kalkyler och budgetprognoser. Dessutom är det vanligt att företagets revisor medverkar vid möten mellan banken och företaget. Medias granskning kan vara en viktig informationskälla även för banken. Skrivelser kan ge anledning för banken att gå in mer noggrant och kontrollera förehavanden i företaget. Vad gäller förvaltningsrevisionen borde bankerna vara positiva. Detta är en kontroll de får utfört gratis, företaget betalar. Bankerna är inte intresserade av företagets vinster utöver vad som krävs för att företaget ska kunna betala tillbaka det lånade kapitalet plus ränta (Collin, 2003).

4.4.3.2 Slutsats

För bankernas del är förvaltningsrevision något positivt. De får en kontrollfunktion som de inte behöver betala för. Visserligen har banken möjlighet att själv granska företaget, men detta medför en kostnad.

4.4.4 VD/Styrelse - Staten

Till sist ställer vi VD/styrelse mot staten. För att se statens intresse i förvaltningsrevisionen kan man få vägledning i proposition 1997/98:99. Utöver ägarna nämns där grupper som stat/kommun, anställda och företagets borgenärer. Både staten och kommunen är intresserade av en stabil arbetsmarknad. Det är ju företagen som behöver arbetskraften och som håller igång sysselsättningen. Staten är inte intresserad av att ha en hög arbetslöshet som innebär en börda för staten och skattebetalarna. Staten behöver medel för att finansiera den offentliga verksamheten (Lodin, Lindencrona, Melz & Silberberg, 2001). Det åligger företagen att ansvara för uppbörd av de anställdas preliminärskatter. De ska även betala in sociala avgifter och bolagsskatt. Att kontrollera att företagen sköter denna uppgift ingår i förvaltningsrevisionen (FAR: s revisionsbok, 2002). Staten har även lagt till revisorernas ansvar att kontrollera att företagens styrelse och VD i sin förvaltning av bolaget följer lagstiftning.

4.4.4.1 Alternativ

Alternativa aktiviteter som skulle kunna ge samma nytta för staten finns till exempel genom att skattemyndigheten själv går in och granskar företagen. Förtroendekommissionens förslag innehåller rekommendationer om att finansinspektionen, konkurrensverket och ekobrottsmyndigheten förstärks. Vidare föreslås att en ny myndighet, redovisningsinspektionen, bildas (Regeringen, 04-05-05). Detta är tänkt att förstärka förtroendet för näringslivet.

4.4.4.2 Slutsats

Förvaltningsrevision är ett billigt sätt för staten att kontrollera att lagar efterlevs. Hade staten själv stått för hela kostnaden, vilket är alternativet, så hade det blivit mycket dyrare än idag. Staten betalar idag 28 % av kostnaden för förvaltningsrevisionen genom att det är en avdragsgill kostnad.

4.5 Sammanfattning

I detta kapitel har vi gått igenom den teori som vi använder oss av i vår uppsats. Vår teori kretsar kring fyra relationer, VD – Styrelse, VD/Styrelse – Ägare, VD/Styrelse – Bank och VD/Styrelse – Staten. Det förvaltningsrevisionen kan bidra med är legitimitet åt företaget, reducera osäkerhet om företagets fortlevnad och underlag för beviljande av ansvarsfrihet för styrelse och VD. Ett eventuellt värde måste ställas i relation till om alternativ finns. Staten till exempel skulle kunna kontrollera efterlevnad av lagar själva, men då skulle de få betala hela kostnaden själva istället för att, som idag, låta företagen själva betala största delen av kostnaden för kontrollen. Även bankerna har en form av kontrollmöjlighet, men eftersom de inte betalar något för revisionen borde bankerna vara positivt inställda till förvaltningsrevisionen. Ägarna däremot skulle rent av kunna förlora på förvaltningsrevision. I Danmark har det framförts att förvaltningsrevision skulle kunna inverka negativt på ledningens initiativkraft, vilket skulle vara negativt för ägarna.

---

5 Empirisk metod

Detta kapitel upplyser om den metod som använts för att empiriskt testa och utvärdera den teori som presenterats i kapitel 4. Vi tar ställning till begreppen validitet och reliabilitet samt analyserar bortfallet i vår undersökning.

5.1 Undersökningens strategi

Syftet med denna uppsats är att utreda om förvaltningsrevision tillför något värde eller om det bara är en historisk kvarleva som innebär en extra kostnad för företagen. För att genomföra vår undersökning har vi använt oss av en survey, både i form av en enkät och intervjuer. Upplägget för intervjuundersökningen återfinns i 5.1.1 och för enkäten i 5.1.2.

Ett alternativt angreppssätt vore att studera ett land där förvaltningsrevision inte finns. Denna undersökning skulle med fördel kunnat göras med hjälp av intervjuer och kunde ha gett svar på hur man där fullgör de funktioner som förvaltningsrevisionen, enligt vår teori, det vill säga reducera osäkerhet om företagets fortlevnad, ger legitimitet för företaget och beviljande av ansvarsfrihet för styrelse och VD. Då våra resurser både tidsmässigt och monetärt är begränsade har vi valt att inte inrikta vår undersökning på ett annat land.

Det angreppssätt som bäst hade kunnat svara på frågan om förvaltningsrevision har ett värde anser vi vara ett experiment. Om man studerat två likartade länder och i det ena införde förvaltningsrevision hade man kunnat mäta upp om detta lett till några positiva effekter. Detta hade dock varit omöjligt för oss att genomföra.

5.1.1 Intervjuerna

Vår undersökning går ut på att utreda om förvaltningsrevision tillför något värde eller om det bara är en historisk kvarleva som innebär en extra kostnad för företagen. Med hänsyn till vårt syfte med uppsatsen valde vi att utföra expertintervjuer med en person inom varje intressentgrupp, det vill säga intervjua en revisor, en person som representerar staten, en aktieägare med kontroll, en aktieägare utan kontroll, en VD, en styrelseordförande och en person som representerar banken. Genom expertintervjuer kan vi direkt fråga respondenterna om deras attityder till förvaltningsrevisionens värde samt fånga upp de brister som kan finnas i vår teori. Orsaken till varför vi nöjde oss med att intervjua en individ ur varje intressentgrupp är att vi senare skall utföra en enkätundersökning på flera personer inom samtliga intressentgrupperna.

Vi hade inte några färdiga svarsalternativ på frågorna, utan öppna svar. Svaren ville vi få så omfattande som möjligt, vilket skulle kunna medföra att respondenterna kanske inte själva ville lägga ner tid på att ge ett nog rikt skriftligt svara som vi skulle önska.

Hartman (1998) säger att "frågor som gäller intervjupersonernas kunskap om olika saker, deras attityder och hur de brukar bete sig i olika situationer, är svåra att fånga i några få svarsalternativ" (sid. 201).

Hartman menar vidare att syftet med attitydfrågor är att intervjupersonen får förklara hur denne anser att verkligheten hänger samman. Detta tyder på att intervjuformer med öppna svar var att ge företräde åt i vårt fall. Detta leder oss till att använda de två andra intervjuformerna som finns och som vi ansåg passade oss bättre, nämligen personlig intervju och telefonintervju. Orsaken till att vi har med den sistnämnda intervjuformen är för att om det inte gick att intervjua personerna i frågan personligen på grund av denna person befinner sig långt ifrån där vi befinner oss, så kan vi fråga om vi kan ställa våra frågor via telefon. Dock finns vissa nackdelar med att använda dessa intervjuformer. Kostnaderna kan bli högre, i vårt fall innebär kostnader enbart att tidsåtgången är stor och inte någon direkt monetär kostnad. Den intervjuade och intervjuaren kan påverka varandra och därmed kan en intervjuareffekt uppstå. Saknaden på anonymitet kan orsaka att respondenten inte svarar uppriktigt. Det kan även vara problematiskt att få respondenterna att reservera tid till intervjuer, därför att dessa tar lite längre tid i anspråk. (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001) Den personliga intervjun och telefonintervjun ger en tvåvägskommunikation vilket minskar risken för missuppfattning. Både respondenten och intervjuaren får en möjlighet att försäkra sig om att frågor respektive svar tolkas på rätt sätt för att få så korrekt information som möjligt, svaren kommer sedan att utmynna i vår analys och slutsats. Det kan också vara bra för att kunna uppfatta nyanser och betoningar i svaren, som också kan ge information. (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001)

Till intervjuerna tänkte vi använda en intervjuguide där frågorna skulle hjälpa oss att få den informationen vi behövde för att kunna besvara vår frågeställning. Då vi inte visste hur utförligt respondenterna skulle besvara våra frågor förbereddes i intervjuguiden särskilda följdfrågor som stöd, enligt Lekvall och Wahlbins (1993) rekommendationer.

5.1.2 Enkäten

Vår strävan är att dra generella slutsatser om de olika intressentgruppernas attityder till förvaltningsrevisionens värde, och för att kunna göra det hade det ofrånkomliga villkoret varit att göra en totalundersökning. Vi hade alltså behövt nå alla i intressentgrupperna, men detta har inte varit möjligt eftersom vi inte haft tillgång till register över alla individer inom samtliga intressentgrupper. Även om vi hade haft möjlighet till dessa register hade

det varit av tids- och kostnadsmässiga orsaker varit svårt att få tag i alla individer inom de olika intressentgrupperna. På grund av detta har vi bestämt oss för att göra ett stickprov på 50 personer inom varje målpopulation och därmed blir det totala antal respondenter till 350 (50 x 7). Tanken med detta är att vi skall kunna dra slutsatser om dessa intressentgruppers attityder genom de resultat vi får från dem. För kunniga inom statistiska läran kan vårt urval uppfattas som för lite för att dra några slutsatser, men detta urval kan i alla fall ge indikationer på slutsatsgeneralisering.

För att få giltiga slutsatser för hela populationen fordras det att urvalet vi gör skall vara representativt. Enligt Dahmström (1996) föredras det att det obundna slumpmässiga urvalet, där samtliga individer i målpopulationen har lika stor sannolikhet att komma med i urvalet samt att denna sannolikhet är känd och är större än noll. Är sannolikheten känd så finns det möjlighet att statistiskt uträkna risken för inferens. Inferens betyder urvalsfel som är orsakad av slumpen. I vårt fall kan vi inte tillämpa och uppfylla det idealiska obundna slumpmässiga urvalet, eftersom vi inte har samtliga individer inom våra målpopulationer. Men enligt Dahmström (1996) är det vanligt att man av tids- och kostnadsskäl inte alltid kan verkställa ett 100 % obundet slumpmässigt urval.

På grund av att våra resurser av de ekonomiska medlen är begränsade har vi inte kunnat köpa färdiga förteckningar över våra intressentgrupper. Därför har vi som alternativ ställt samman egna listor över våra respondenter och detta har vi kunnat genomföra via sökningar på Internet. För närmare titt på varifrån uppgifterna till våra register ha skaffats klagörs nedan och vi går igenom det grupp för grupp. Våra register överrensstämmer inte till 100 % med målpopulationerna, det är vi medvetna om. Därmed kan resultatet av vår undersökning bli snedvridet på grund av att urvalsramen inte alla gånger passar ihop precis i anslutning till målpopulationen (Lekvall & Wahlbin, 1993).

5.1.2.1 Enkätens tekniska utformning

Enkäten tillverkades i mjukvaruprogrammet Frontpage. För att inte ett seriöst intryck och slippa reklambanners på hemsidan där enkäten publicerades, användes en personlig domän som tillhandahålls mot en avgift istället för att utnyttja ett av de erbjudanden om gratis hemsida som numera är vanligt på Internet.

För att slippa fråga om vilken respondentgrupp respondenterna tillhör, en fråga som både är tråkig att besvara och tar upp onödig plats på enkäten, publicerade vi en enkät per grupp. Enkäten kunde nås via en klickbar direktlänk som fanns i följbrevet. På detta sätt kunde vi lägga in en kod som visade vilken respondentgrupp svaret kom ifrån. Enkätsvaren skickades som ett textdokument till ett e-post konto som registrerats särskilt för detta syfte. Att lägga in en kod som identifierar ett urval av en intressentgrupp på sammanlagt 50 individer ser vi inte som ett etiskt

dilemma, även om den är dold för respondenten, då enkätsvaren inte kan kopplas till en enskild individ. Denna kodning har således samma effekt som om man inlett enkäten med en fråga om vilken respondentgrupp respondenten tillhör.

När den ifyllda enkäten skickats iväg togs respondenterna automatiskt vidare till ett annat formulär där respondenten fick möjlighet att fylla i sin e-postadress. De upplystes om att uppgiften var frivillig och inte kunde spåras till deras enkätsvar. Meningen med detta var att de som fyllde i sin e-postadress skulle slippa få påminnelser. Om möjligheten utnyttjades, skickades uppgiften i ett separat dokument till en annan e-postadress och respondenten ströks från vår lista.

5.2 Urval

I kapitel 5.2.1 presenteras urvalet för enkätundersökningen och i kapitel 5.2.2 presenteras urvalet för intervjuundersökning.

5.2.1 Urval - Enkäten

Vi använde oss av företag som är noterade på A, O och Attract 40 listorna på Stockholmsbörsen den 30 april 2004. Detta för att göra ett slumpmässigt urval på företagsledning. Det vill säga verkställande direktör och styrelseordförande. Vår avsikt är att ägande skall vara skilt från företagsledningen, därför föll valet på noterade aktiebolag, och på så sätt kan vi minimera risken för att få med respondenter som skulle kunna tillhöra ägare med kontroll. Sedan letade vi upp e-postadresserna till styrelseordförande och VD i de slumpmässiga utvalda företagen. Men vi stötte på problem när det gäller att hitta e-postadresser till styrelseordförande ty många företag hade inte någon direkt adress till dessa personer, på grund av detta skickade vi e-post till företagets informationsadresser och frågade efter styrelseordförandens direkta e-postadresser.

Det slumpmässiga urvalet för aktieägare med kontroll gjordes bland medlemmarna på Svenska Riskkapitalföreningens hemsida (04-04-30). Detta eftersom dessa riskkapitalbolag ofta utövar ett aktivt ägande i företagen, det vill säga har kontroll över företagen, samt är måna om att få bra utdelning på sina kapitalplaceringar.

Urvalet till ägare utan kontroll gjordes genom ett slumpmässigt urval bland medlemmarna på Sveriges Aktiesparares Riksförbunds hemsida (04-04-30), vi letade upp e-postadresser till kontaktpersoner inom Aktiespararnas lokalavdelningar. Förklaringen till varför vi använde oss av Sveriges Aktiesparares Riksförbund är för att det är svårt att få tag på de enskilda/privata aktieägare utan kontroll och även om vi kunde få tag på dessa individer så skulle detta ta för lång tid. Kontaktpersonerna från Aktiespararna var lättare att hitta och möjligheten att de skulle vara bättre insatta hoppades vi skulle vara större. Risken som vi fruktade för om vi

istället hade valt privatpersoner, var att de över huvud taget inte skulle veta vad förvaltningsrevision var.

Vi letade på RSV: s hemsida (04-04-30) upp de skattekontor som är ansvariga för inkomstbeskattning av företag. Vi fick direkta e-postadresser till 34 skattekontor och fyra adresser till ytterligare fyra regionskattekontor. I detta fall lämnade vi därför det slumpmässiga urvalet och sände vår enkät till de kontoren vi hade direkt e-postadress till med ett meddelande till e-post administratören att vidarebefordra brevet till skatterevisorer alternativt företagshandläggare. I de fyra fall då vi endast fick tag i en regiongemensam e-postadress skickade vi vår enkät till denna med upplysning till administratören att vidarebefordra brevet till fyra skatterevisorer alternativt skattehandläggare inom respektive region.

Från Revisorsnämnden fick vi ett register över samtliga auktoriserade revisorer i Sverige. Anledningen till vår begränsning, som består av endast auktoriserade revisorer är att dessa får granska alla typer av aktiebolag, ABL 10 kap. 12 §. Sedan slumpvalde vi 50 stycken auktoriserade revisorer och därefter gick vi in på FAR: s hemsida för att söka i dess register efter revisorernas e-postadresser.

Som representanter för intressentgruppen banker fann vi chefer och kontaktpersoner på företagsavdelningar vara lämpliga eftersom de är ansvariga för rådgivning och kreditgivning för företag och därmed kan de vara mer insatta i vad förvaltningsrevisionen är. Eftersom banken är angelägen om att få tillbaka sina pengar kan de vara intresserade av förvaltningsrevision för att få ett säkerhets/trovärdighetsperspektiv. Vi gick in på bankernas hemsidor för att sedan slumpvis leta upp deras företagsavdelningars chefer eller motsvarande.

5.2.2 Urval – Intervjuer

Från början ville vi intervjua en person från varje intressentgrupp, det vill säga en revisor, en aktieägare med kontroll och en utan kontroll, en person som presenterade staten och en person från banken. Vi ville intervjua dessa personer för att vi hoppades att de kunde ge oss inblick i vad de ansåg om förvaltningsrevision. Därför började vi ringa till revisionsbyråer för att få tid hos en revisor. Till en början var det svårt att få intervjutid med en revisor och fick en förklaring att dessa inte hade tid. Detta kan bero på att revisorerna har sin hektiska period just nu, då de flesta bolag skall lämna in sina deklarationer. Men till sist fick en intervjutid med en auktoriserad revisor.

Det var svårt att få tag på styrelseordförande och VD i stora bolag. Av den orsaken valde vi att vända oss till mindre bolag. Vi lyckades få en styrelseordförande och en VD att ställa upp för en intervju. Vår ambition var att ställa våra frågor till större bolag eftersom förvaltningsrevision kan vara mera applicerbar på dessa bolag än små aktiebolag.

Det finns två typer av aktieägare, den ena är den som utövar kontroll över företaget och den andre är ägaren utan kontroll. Med hänsyn till detta har vi delat upp aktieägarna i två grupper, ägare med kontroll och utan kontroll. Vi vände oss till Aktiespararna Riksförbund för att få en representativ person för den sistnämnda gruppen, och för att få en aktieägare med kontroll vände vi oss till Svenska Riskkapitalförening. Detta för att få en intervjutid med någon som var insatt i vad förvaltningsrevision var, men vi fick inte tag på någon som ville ställa upp. Först fick vi ringa runt för att hitta den rätta personen för intervjun och när vi väl ha hittat personen i frågan hade han/hon inte tid med att besvara våra frågor. Därmed blir det inte någon undersökning av någon som representerar aktieägarna och med detta kan vi inte heller dra några slutsatser om deras attityd om värdet av förvaltningsrevision.

När det gäller den personen som skall representera staten valde vi att ta kontakt med personer som sitter i förtroendekommissionen. Detta för att vi tror att dessa har kunskap om förvaltningsrevision som kan ge bidrag till vår undersökning. Men dessa kunde inte heller ställa upp för en intervju och till följd därav kan vi inte dra några slutsatser om statens attityd om värdet av förvaltningsrevision.

För att underlätta sammanställningen av materialet bad vi om tillåtelse att få banda de personliga intervjuerna, detta gick bra hos all respondenter. Vid den situationen att bandspelaren inte skulle fungera förde en av oss anteckningar, den som inte antecknade fick ställa frågorna. Direkt efter intervjutillfället satte vi oss och sammanställde informationen.

5.3 Frågeformuläret

Enkäten bestod av totalt 49 frågor varav 17 bestod av aktiviteter hämtat från förvaltningsrevisionen, 17 av aktiviteter ur räkenskapsrevisionen och 10 aktiviteter som inte tillhörde något av det (Se Bilaga II). Dessa frågor sammanställs sedan till topp 17 listor. Om förvaltningsrevisionen inte har något värde bör ingen av de aktiviteterna som hämtats från förvaltningsrevisionen komma med på topplistan.

De frågor på enkäten som motsvarar aktiviteter i förvaltningsrevisionen är fråga 3, 4, 7, 9, 14, 15, 18, 19, 21, 27, 28, 29, 32, 34, 36, 40 och 41. Vid framtagandet av dessa frågor utgick vi från FAR: s revisionsbok (2002) där en uppräknig av olika aktiviteter finns. En lista på 40 olika aktiviteter som har med förvaltningsrevision togs fram varefter antalet reducerades till de 17 som inkluderades i enkäten. Anledningen till att vi fann det nödvändigt att gallra bland aktiviteterna är att respondenterna annars hade belastats med väldigt många fler frågor. Vid gallringen togs hänsyn till om aktiviteterna var likartade, exempelvis fanns tre aktiviteter som behandlade skatt och dessa ansåg vi kunde slås ihop till en aktivitet. En annan grund för att ta bort en aktivitet var om den är en underaktivitet åt en annan exempelvis fråga 15, ”kontrollera om styrelse upprättat en

arbetsordning” till vilken underaktiviteten ”kontrollera om arbetsfördelningen är ändamålsenlig”.

Frågorna 2, 6, 11, 13, 16, 20, 22, 24, 25, 30, 31, 33, 35, 37, 39, 43 och 44 motsvarar aktiviteter hämtade från räkenskapsrevisionen. Precis som med aktiviteterna från förvaltningsrevisionen hämtades dessa från FAR: s revisionsbok (2002). Även här reducerades antalet utefter samma premisser som för aktiviteterna inom förvaltningsrevision. Exempelvis hade man under aktiviteten ”kontrollera om endast lagertillgångar som existerar och tillhör företaget redovisas” även kunnat ta med aktiviteten ”kontrollera om det finns rutiner för att säkerställa en korrekt lagerinventering”.

Frågorna 1, 5, 8, 10, 12, 17, 23, 26, 38 och 42 tillhör inte de uppgifter revisorn har. Dessa frågor är med som en kontroll. De bör få låga poäng eftersom de är irrelevanta ur ett revisionsperspektiv.

Fråga 45 är en öppen fråga. Vi vill här få reda på vilka andra aktiviteter som respondenten tycker att revisorn ska utföra. Här kan sådant som vi gallrat ut komma med men även andra aktiviteter som respondenterna anser att revisorn ska utföra kan förekomma.

Fråga 46, 47 och 48 handlar om de tre funktioner vår teori säger att förvaltningsrevisionen kan ha. Dessa tre funktioner är att ge företaget legitimitet (fråga 46), reducera osäkerhet om företagets fortlevnad (fråga 47) och grund för beviljande av ansvarsfrihet (fråga 48).

Fråga 49 är enkätens sista fråga. Vi vill här veta hur viktig förvaltningsrevisionen är för respondenten. Vi får här veta vilka grupper som anser sig ha nytta av förvaltningsrevisionen. Har man ingen nytta av förvaltningsrevisionen bör man inte anse den viktig.

5.4 Intervjuguiden

Här presenteras och motiveras de frågor som ingick i den intervjuguide vi utgick ifrån när intervjuerna genomfördes.

Vilken funktion utgör förvaltningsrevision?

Vi vill få ut om förvaltningsrevision utgör någon av de funktioner vi identifierat i teorin det vill säga osäkerhetsreducerande, legitimitetsgivande och grund för ansvarsfrihet. Frågan är öppet formulerad vilket möjliggör för respondenten att föreslå funktioner som vi har missat.

Vad är det som får dig att uppleva att företaget sköter sig och att den är seriös?

Vi vill här veta vad det är som får respondenten att uppleva att företaget sköter sig och att det är seriöst. Är det att de följer lagen eller något annat och om detta är något som förvaltningsrevision kan bidra med.

Till vem riktas förvaltningsrevisionen?

Vi vill med denna fråga se vilken/vilka grupper respondenter anser att förvaltningsrevisionen är till för.

Litar ni på förvaltningsrevisionen?**Varför/varför inte?**

Detta är en generell fråga där respondenten får ut det de vill säga. Här kan det komma fram vissa brister om förvaltningsrevision. Att förtroendekommissionen finns kan man se som ett tecken på att förvaltningsrevisionen inte lyckats skapa legitimitet

Är det viktigt att styrelsen/VD följer bolagsordningen?**Varför/varför inte?****Är det viktigt att det står i revisionsberättelsen?****Spelar det någon roll om styrelsen/VD bryter mot bolagsordningen?**

Tycker respondenterna att det är viktigt att företaget följer bolagsordningen? Ägarna borde inte bry sig om deras främsta intresse är ekonomiskt. Gör kanske inte dem något om företaget ger sig in i en verksamhet som strider mot bolagsordning om det är ett gynnsamt projekt

Litar ni på att styrelsen fullgör sitt uppdrag?

Vi vill få ut om intressenterna litar på att styrelsen fullgör sitt uppdrag. Kommentrar på påståendet att förvaltningsrevision endast behövs om styrelsen är dålig. Litar man på att styrelsen fullgör sitt uppdrag kanske man tycker att förvaltningsrevision är onödig.

Kan förvaltningsrevision underlätta riskkapitalanskaffningen?**På vilket sätt?**

Vi påstår i vår teori att förvaltningsrevision underlättar ekonomiska transaktioner.

Hur kan förvaltningsrevision minska osäkerheten om företagets fortlevnad?

Vi vill här se om förvaltningsrevision kan ha denna funktion.

Vad kan man göra utöver förvaltningsrevision för att få samma funktion – reducera osäkerhet?

Vi vill få reda på om det finns andra typer av aktiviteter som kan ge samma svar som förvaltningsrevisionen bidrar med.

Vems intresse tillvaratas i förvaltningsrevisionen?**Rangordna intressenter**

Vi vill med denna fråga se vilken/vilka grupper respondenter anser att förvaltningsrevisionen är till för. Här får vi reda på om de svarar konsekvent. Vi har ju redan frågat om vilken grupp förvaltningsrevisionen är till för.

Kompletterar förvaltningsrevisionen räkenskapsrevisionen? På vilket sätt?

Vi vill kolla om respondenterna tycker att de behöver någon typ av aktivitet, såsom förvaltningsrevision att fylla de brister som räkenskapsrevisionen har.

Varför tror ni att förvaltningsrevisionen är lagreglerad?

Vi vill veta om dessa lagar som reglerar förvaltningsrevision finns på grund av institutionell teori och att staten vet det bästa för företagen eller rent av att staten är den part som tjänar på förvaltningsrevisionen.

Behövs förvaltningsrevision?

Generell fråga. Vi vill se om respondenten tycker att det finns något behov av detta.

Behov av förvaltningsrevision – finns det någon skillnad mellan stora och små bolag?

Till revisor och bank: Enligt vår teori skulle behovet av förvaltningsrevision kunna vara större i små bolag där en professionell styrelse ofta saknas.

Kan det finnas någon nackdel med förvaltningsrevision?

Här får respondenten fritt komma med förslag på eventuella nackdelar.

Hämmar förvaltningsrevisionen ledningens initiativkraft?

På vilket sätt?

Och här ger vi ett exempel på nackdel.

Finns det alternativ till förvaltningsrevision?

Vi vill få reda på hur intressenter kan få de funktioner (osäkerhetsreducerande etc.) på andra sätt än genom förvaltningsrevision.

Är förvaltningsrevision ett sätt att minska brottsligheten?

Preventiv verkan?

Ett av statens skäl till förvaltningsrevision är att minska brottsligheten. Fungerar det?

Behov av förvaltningsrevision = dålig styrelse. Vad anser ni om detta påstående?

Vi vill veta här om respondenterna litar på styrelsen fullgör sitt uppdrag. Gör man inte det så behövs förvaltningsrevision.

Kan man påstå att om marknaden gynnats av förvaltningsrevision hade lagstiftning varit onödig?

Här vill vi veta om respondenten anser att om förvaltningsrevision varit nödvändig så hade marknaden tryckt på för att få det. Det hade inte behövt någon lagstiftning.

Låt oss anta att förvaltningsrevision inte utförs, hur skulle ni ha gjort för att kontrollera företaget?

Vi vill veta hur exempelvis banken gör ifall det ej finns någon förvaltningsrevision.

Revisorerna konstaterar bara fakta som media redan rapporterat. Vad anser ni om detta påstående?

Vi vill här kolla om respondenterna håller med om påståendet att förvaltningsrevisionen är onödig eftersom om där finns något skumt i företagen (främst börsnoterade företag) så har massmedia redan skrivit om det långt innan revisorn kan göra det

5.5 Validitet & Reliabilitet

Vetenskaplig metodologi måste ses för vad det verkligen är, ett sätt för forskaren att förhindra att han/hon lurar sig själv beträffande de subjektiva förningar som utvecklats ur relationen mellan forskaren och datamaterialet. För att minska risken för misstolkningar måste uppmärksamhet riktas mot reliabilitet och validitet (Saunders et al, 2003).

5.5.1 Reliabilitet

Om man vid en upprepning av en undersökning kommer fram till samma resultat, det vill säga undersökningen är repeterbar, kan den sägas vara reliabel (Dahmström, 1996). Vår undersöknings resultat skulle kunnat ha påverkats av senare tids skandaler, till exempel Skandia i Sverige och Enron med flera i USA. Om skandalerna hade påverkat vårt undersökningsresultat borde de ha gjort det genom att förtroendet från revisorn minskat och därmed borde förvaltningsrevisionen ha blivit mindre viktig. Vid en snabb titt på resultaten av vår enkät kan vi konstatera att förvaltningsrevisionen upplevs som viktig. Vår undersökning kan därmed sägas ha en hög reliabilitet.

5.5.2 Validitet

Med validitet menas att datainsamlingsmetoderna på ett korrekt sätt mäter det de är avsedda att mäta och att resultaten verkligen handlar om det de sägs handla om (Saunders et al, 2003).

Vår teori används för att förklara resultaten av vår empiriska studie och vi tror att vi har en acceptabel koppling mellan teorin och den empiriska studien.

Vi avsåg att mäta värdet av förvaltningsrevision inom fyra olika relationer; VD – styrelse, VD/styrelse – ägare, VD/styrelse – bank och VD/styrelse – stat. För att åstadkomma detta användes en enkät och personliga intervjuer. Ett hot mot validiteten i vår enkätundersökning är att vi inte kan vara säkra på vem som har besvarat den. När vi skickat enkäten till en VD kan det i verkligheten ha varit dennes underordnade som har besvarat den.

Eftersom vår teori bara utvärderats kan den inte generaliseras över en hel population. För att utröna om teorin kan appliceras generellt behövs uppföljningsstudier göras.

5.6 Bortfallsanalys

Bortfall är ett problem när man genomför olika empiriska undersökningar och det kan påverka undersökningens resultat. När sista dagen för vår enkät hade passerats kunde vi konstatera att bortfallet var högt. Vi analyserar därför nedan vår undersöknings bortfall.

5.6.1 Bortfallsanalys - Enkäten

Svarsfrekvensen för vår enkätundersökning var väldigt låg. Efter en påminnelse uppnåddes endast en svarsfrekvens på cirka 13 %. Av 350 utskickade enkäter, 50 till vardera intressentgrupp, fick vi endast tillbaka 45 svar. Svarsfrekvensen uppdelat per intressentgrupp framgår av tabell 5.1 nedan.

Tabell 5.1 – Svarsfrekvens per intressentgrupp

Intressent	Antal svar	Bortfall
Aktiesparare	12	76 %
VD	5	90 %
Riskkapital	5	90 %
Bank	5	90 %
Styrelse	6	88 %
Revisor	6	88 %
Skattemyndighet	6	88 %

Av tabell 5.1 framgår att minst bortfall var i gruppen aktiesparare, där bortfallet var 76 %. Grupperna styrelse, revisorer och skattemyndigheten hade ett bortfall på 88 %. Sämst svarsfrekvens återfanns i grupperna VD, riskkapitalister och banker där bortfallet var 90 %. I de flesta fall har enkätens samtliga frågor fyllts i medan det i vissa enkäter saknas svar på en del frågor. Denna typ av bortfall, informlärsbortfall, leder till att svarsfrekvensen inom en grupp kan variera från fråga till fråga (Lekvall & Wahlbin, 1993). Vi har gjort bedömningen att ändå använda de svar som faktiskt lämnats istället för att helt bortse från dess på grund av informlärsbortfall.

Att göra en djupare analys av bortfallet är för vår del svårt att göra. Vi kan här bara spekulera om anledningen till det stora bortfallet.

Till gruppen skattemyndighet har vi inte kunnat få fram direkta e-postadresser till respondenterna utan istället fått skicka till en kontorsgemensam adress. Vi har inte heller lyckats få tag på styrelseordförandes e-postadresser utan har då skickat till det företag de är

ordförande för. I dessa fall har vi överst i följebrevet skrivit en instruktion om att skicka brevet vidare till respondenten. Vi kan dock inte vara säkra på att så har skett.

Från några respondenter har vi fått besked av att dessa på grund av tidsbrist inte ansett sig hinna svara på vår enkät. Detta är beklagligt då vi uppenbarligen misslyckats med att i följebrevet skapa tillräckligt engagemang hos respondenterna för att de skulle avsätta de 10 minuter vi upplyst om att det skulle ta att besvara enkäten.

En annan respondent ställde sig frågande till varför just hon fått enkäten då hon inte tyckte att den var särskilt relevant för henne. Detta innebär att vi inte lyckats kommunicera varför vi vill ha just denna deras synpunkter angående revision.

Slutligen tror vi att en bidragande orsak till bortfallet kan vara att enkäten är så lång. 49 frågor kan vara avskräckande och det är möjligt att just detta har varit en avgörande faktor för många när de beslutat att lämna vår enkät obesvarad.

5.6.2 Bortfallsanalys - Intervjuerna

Vår målsättning var att intervjua en representant vardera från grupperna aktieägare, revisorer, VD, styrelse, bank och stat det vill säga de grupper som nämns i vår teori. Det visade sig dock vara lättare sagt än gjort. Efter flera försök fick vi tag på en revisor, en VD, en styrelseordförande och en företagsrådgivare på en bank. Kvar står då grupperna aktieägare och staten. Trots upprepade försök har vi ej lyckats få kontakt med någon av dessa grupper och som ville ställa upp på en intervju. Anledningar som angetts till varför dessa inte velat medverka är tidsbrist och att de inte ansett sig vara rätt personer att prata med.

5.6.3 Konsekvenser av bortfallet

Problemet med bortfall är enligt Lekvall & Wahlbin (1993) att det ofta finns anledning att misstänka att de som inte svarat på undersökningen skiljer sig i något avseende från de som har svarat på undersökningen. Bortfallet kommer då att snedvrída resultatet. De respondenter som valt att ej besvara vår enkät kan således misstänkas ha en avvikande åsikt jämfört med de som har besvarat enkäten.

Att svarsfrekvensen skiljer sig åt grupperna emellan innebär att gruppen aktiesparares åsikter väger dubbelt så tungt som övriga grupper när jämförelser mellan respondentgrupperna görs.

Att vi ej lyckats få intervjuer med vissa respondentgrupper gör att vi får en källa av data mindre till analysen just för dessa grupper. Vi kan trots att vi inte pratat med dessa grupper exempelvis få reda på om

förvaltningsrevisionen har något värde för dem genom enkätundersökningen.

5.7 Sammanfattning

I detta kapitel har vi redogjort för den metod vi använt oss av för att empiriskt undersöka vår teori. Valet att göra en surveyundersökning har motiverats och en beskrivning av enkätens och intervjuguidens utformning har visats. Vi analyserar även bortfallet samt diskuterar vår undersöknings validitet och reliabilitet.

---

6 Analys

Detta kapitel presenterar en analys av det insamlade datamaterialet. Kapitlet inleds med en analys av datamaterialet från intervjuundersökningen och senare i kapitlet analyseras enkätundersökningen.

6.1 Analys av intervjumaterialet

För att lättare få en överblick av vår analys av intervjumaterialet, kommer här en kort beskrivning av hur vi har tänkt. Här tar vi upp olika attityder som har framkommit under de intervjuer som vi haft med revisor, företagsrådgivare, VD och styrelseordförande. Dessa är uppdelad efter de fyra olika relationerna som vi har utgått från även i teorikapitlet, eftersom det är utifrån dem som vår frågeställning är uppbyggd.

6.1.1 Styrelse - VD

För styrelseordförande Z är funktionen av förvaltningsrevisionen revisionsberättelsen, där det framgår om styrelsen och VD: n beviljats ansvarsfrihet eller inte. Förvaltningsrevision utgör även ett värde för den intervjuade när denne skall titta på konkurrenterna, då denne vill uppta ett företag och/eller vill jobba med ett företag. Men genom att respondenten senare förklarade att denne inte litade på förvaltningsrevision, kan man ifrågasätta dennes resonemang om förvaltningsrevisions funktion, eftersom denne då motsäger sig själv. Styrelseordförande Z litade inte på förvaltningsrevision på grund av att bokslutet för ett företag de samarbetar med såg ut att inte stämma. Det var något som var konstigt med bokslutet trots att enligt revisionsberättelsen var allt utfört på ett korrekt sätt. Underlaget för revisionsberättelse kan vara svårtolkad. Man vet inte hur den är presenterad och inte heller vet man något om de bakomliggande faktorerna. Eftersom den intervjuade tittar på små bolag är förvaltningsrevision en ren formalitet och menade vidare att revisorn är i de flesta fall en god vän till företaget och hamnar på detta sätt i en beroende ställning. Därför kan man inte lita på förvaltningsrevision. Det är inte konstigt att respondenten inte kan lita på revisionen på grund av dennes syn på revisorn, men även på att han inte anser att revisionen är tillförlitlig bland små bolag. VD X litar inte på förvaltningsrevision för stora bolag tillskillnad för den förstnämnda respondenten som inte litade på förvaltningsrevision för små bolag. VD X trodde att förvaltningsrevision är mera applicerbart på större företag, eftersom små bolag som styrs av ägarna och som har ett eget intresse i att företaget skall fungera samt att dessa individer inte har fått i uppdrag av någon annan att förvalta och driva företaget. Vi kan påstå här att respondenten menade att behovet av förvaltningsrevision är mer efterfrågad hos stora bolag, eftersom det är många fler som styr bolaget och att man därför behöver kontrollera att alla dessa individer gör det de skall göra. Detta bekräftas med VD X: s vidare resonemang och som innebär att behov av

förvaltningsrevision är mera nödvändig framför allt när man har en separat styrelse och en VD som man har plockat in utifrån och som inte har någon koppling till företaget.

Enligt styrelseordförande Z finns det skillnad i förvaltningsrevisionen mellan små och stora bolag. I små bolag är förvaltningsrevision något man måste göra. Det finns färdiga papper om det, men det kan se annorlunda ut för stora bolag. VD och styrelse har lätt att lura banken, revisorn och staten. Detta eftersom revisorn inte kan märka skadan förrän den har skett. Förvaltningsrevisionen är inte till någon nytta såsom den är för närvarande, men man behöver en form av kontroll och beviset är Skandiaskandalen. Tidigare har styrelseordförande Z berättat att denne inte litade på förvaltningsrevision i små bolag, men här kan vi också märka att denne inte litar på förvaltningsrevision i stora bolag. Detta eftersom denne tar Skandiaskandalen som ett exempel, det vill säga ett stort aktiebolag. Men man kan tolka styrelseordförande Z: s attityd att det fortfarande behövs någon kontroll över företagen, eftersom företagsledningen har det lätt att lura andra aktörer.

Revisor Y ansåg också att det finns skillnad i förvaltningsrevisionen mellan stora och små bolag. I små bolag är det oftast en eller två personer som är ansvariga för förvaltningen medan förvaltningen i större bolag är uppdelad på många olika personer. Detta leder till ett större interna kontrollsystem eftersom en ekonomisk transaktion hanteras av flera personer vilket kan leda till avsiktliga och oavsiktliga fel.

Enligt VD X är det viktigt att man följer bolagsordningen om man som VD: n skall sköta förvaltningen för ett större aktiebolag. Men för mindre aktiebolag fungerar det inte på detta sätt, eftersom VD: n och ägaren oftast är samma person och det ligger i denne personens intresse att sköta bolaget på det bästa sättet, det vill säga i enlighet med aktieägarens intresse. Den intervjuade berättade vidare att det är grundläggande att inte bryta mot bolagsordningen, eftersom det har alltid någon konsekvens. Att bryta mot bolagsordningen kan innebära en skada för någon. Denna individ efterföljer vad lagarna säger. Detta kan förklaras av att företagets kunder är staten och försvaret. Revisor Y menade att det är viktigt att både styrelsen och VD: n skall följa bolagsordningen, eftersom det i den framgår vilka befogenheter dessa har samt direktiv för bolagets verksamhet. Respondenten förklarade ytterligare att om man har ett företag som har en god penningställning och dess företagsledning och styrelse vill investera mycket pengar på att till exempel förvärva aktier i andra företag och som sedan skulle visa sig att vara en dålig affär som ledde till att företaget förlorade sina pengar så kan styrelsen och VD: n bli ansvariga för detta om det inte framgår i bolagsordningen att företaget får ägna sig åt kommers med värdepapper. Styrelsen och VD: n har då satt sig över sina behörigheter och då kan det bli en skadestandsfråga. Även om bolaget skulle tjäna pengar på en sådan investering så har styrelsen och VD: n ändå överträtt sina befogenheter, men i regel skulle man kunna säga att det inte sätts på sin spets förrän det går illa. Revisor Y menade vidare att bolagsordningen är intressant för bolagets borgenärer, såsom banken.

Skulle det stå i bolagsordningen att företaget får syssla med aktiehandel då kan dessa borgenärer se på företaget som ett riskfyllt företag och därmed kommer de att vara försiktigare med krediterna. Enligt styrelseordförande Z är det inte viktigt att företagsledningen följer bolagsordningen och förklarade att bolagsordningen är historisk och att den är till för bolagets start. Styrelsen och VD: n agerar med hänsyn till de löpande händelser och omständigheter. Denne menade vidare att man tar hänsyn till bolagsordningen endast när denne skall avyttra sina aktier. Bolagsordningen verkar vara ett sätt att avgöra om styrelsen och VD har skött sig eller inte, begränsat/utvidgat deras befogenheter, om de har gjort sig skadeståndsskyldiga eller inte och så vidare. Men denna uppfattning har inte alla. Styrelseordförande Z hävdade att revisorer är goda vänner till företagen och därför hamnar dessa i en beroendeställning. Sedan hävdade denne ytterligare att om revisorn inte gör som arbetsgivaren, det vill säga revisorns klient, vill och skriver en ren revisionsberättelse så byts revisorn ut. Här kan man påstå att om någon skall kontrollera styrelsen och VD: n så skall det ske av en utomstående part, någon annan än revisorn.

Revisorerna uttalar sig om ansvarsfrågan i ett särskilt avsnitt i revisionsberättelsen, det vill säga om ansvarsfriheten för styrelse och företagsledningen kan beviljas. Därför upplever revisor Y att det är angeläget att det framgår i revisionsberättelsen om styrelsen och VD: n har skött sig eller inte. Skulle ledningen brista i förvaltningen av företaget påpekar revisorerna om detta i revisionsberättelsen om de tycker att det är en väsentlig skada. VD X tycker att det är en förutsättning att både styrelsen och VD: n rättar sig efter bolagsordningen. Därför visste denne inte riktigt om det är viktigt att det skall stå något om det i revisionsberättelse. Men för styrelseordförande Z är det inte viktigt att man tar upp det i revisionsberättelsen, men man tittar endast efter vad revisorerna ha skrivit om det. Enligt respondenten väger man vad man får ut av revisionsberättelsen mot vad man ut av balans- och resultaträkningen. Med tanken på hur denna individ ser på revisorer och deras ”oberoende” arbete så är förvaltningsrevision och revisionsberättelsen något som inte torde ha något värde.

Styrelseordförande utgick från att styrelsen och VD: n fullgör sitt uppdrag, men menade vidare att man inte kunde lita på att de gör det. VD X gav inte oss ett konkret svar på vår fråga om denne litade på att styrelsen verkställer sin uppgift. Respondenten ansåg att i ett familjeföretag händer det ofta att styrelsemedlemmar har ett intresse som kan vara mer eller mindre skadligt för företaget, och då är det fel på styrelsen. Men vi kan tyda detta svar på ett sätt. Man kan inte lita till hundra procent på företagsledningen och det kvittar om det handlar om stora eller små bolag. Enligt revisor Y gör revisorerna förvaltningsrevision och utifrån den drar de slutsatsen om styrelsen fullgör sitt uppdrag eller inte. Denne tillade också att revisorerna utgår från att styrelsen inte är kriminell, det vill säga att de sköter förvaltningen så som det skall tills motsatsen är bevisad.

Angående resonemanget att om förvaltningsrevision behövs så beror det på att styrelsen är dålig höll Revisor Y inte med. Denne menade att om

styrelsen inte granskas så kan man inte veta om den är bra eller dålig. Det finns många bolag som på papperet hade en bra styrelse men det fungerade inte ändå. Det vill säga att de inte har skött sig i den bemärkelsen att de inte har gjort något brottsligt men att de inte har gjort sina åliggande, förklarade den intervjuade. Då kan vi påstå, för att kunna bedöma och uttala sig om styrelsen är bra eller dålig måste man granska den först. Enligt VD X har man de senaste åren sett att företagsledningen inte har skött sig och det som är bekymmersamt att de inte bryr sig. De får dubbelt så mycket i fallskärmar och hoppar till nästa jobb och missköter sig där också. Denne intervjuade undrade om dessa regler medför någonting egentligen. Av detta kan vi hävda att företagen behöver förvaltningsrevision för att säkerställa kontrollen i företagen och på så sätt kan förtroendet för företagsledningen öka.

Det har visat sig, av de intervjuades attityder, att förvaltningsrevision kan vara något för stora bolag eftersom det är flera individer som styr bolaget och aktieägarna har inte koll på vad ledningen gör, medan det i små bolag ofta är samma person som utför styrelsens uppgifter och VD: ns och som är samtidigt aktieägaren. På så sätt kan denna individ inte uppleva om ledningen är duglig och funktionell eller inte. Ägaren är ju insatt i vad som sker i organisationen och förvaltningsrevision är då inte till någon nytta för honom/henne, men intressentgruppen består inte endast av aktieägare utan av andra, såsom staten och borgenärer.

Avslutningsvis kan nämnas att kontrollen av företagsledningen är nödvändig eftersom ledningen kan lura staten, ägarna och revisorn. Förvaltningsrevisionen kan här fylla en funktion. Dock är respondenterna från grupperna styrelse och VD skeptiska till om man kan lita på förvaltningsrevisionen. Då styrelseordförande inte litar på förvaltningsrevisionen kan vi inte påvisa att den har något värde i relationen VD – Styrelse.

6.1.2 VD/Styrelse – Ägare

Eftersom vi inte fick någon aktieägare att ställa upp för en intervju så kan vi inte heller uttala oss om dennes attityd till förvaltningsrevision.

Endast VD X höll med om att förvaltningsrevision kan hejda företagsledningens initiativkraft. VD X ansåg att denna typ av revision kan hämma initiativkraft, men om reglerna är rätt uppsatta så ska den inte göra det, utan det skall göras så att konkurrensen blir likvärdig för alla företag. Om vi i Sverige har ett regelverk som skall följas och som andra länder inte har så kan näringsverksamheten i Sverige hamna efter. Styrelseordförande Z tyckte att om man hade en sådan uppfattning att förvaltningsrevision kan hämma initiativkraft så har man fel företagsledning. Revisor Y har inte märkt eller hört några sådana uttalanden av VD eller styrelsen att det skall vara betungande. Den intervjuade ansåg att det har blivit ökad fokus på förvaltning av företagen, särskilt av det som har hänt med Enron och Skandia och framför allt det som händer nu med Sarbannes-Oxley i USA. Denne resonerade vidare att

det är klart att om företagsledningen lägger ner arbete på det interna istället för att lägga ner tid på den externa businessen så kan det påverka, men å andra sidan kommer det bli kostsamt för organisationen om den inte har en bra intern kontroll. Det har däremot kommit förslag på ökat krav på att styrelsen skall avge en rapport över den interna kontrollen och detta är lite betungande. Upptäcks att bolaget har en dålig intern kontroll då blir det badwill istället för goodwill. Det var det som hände i Skandia med lägenheterna, vilket var en dålig publicitet. Vi kan då resonera att det tyder på att kontrollen över företagsledningen inte borde skrämja och hämma deras initiativkraft, inte om de gör det de skall göra och sköter företaget på det bästa sättet. Revisorn skall ju anmärka det som av honom/henne upplevs vara väsentligt och som leder till skada för företaget. Det innebär att om företagsledningen agerar på ett skadligt sätt och är av försummelse skall de börja bekymra sig. Många gånger kan investeringsbeslut vara riskabla, men det betyder inte att företagsledningen är dålig.

Det är många faktorer som får revisor Y att uppleva att företaget sköter sig och är seriös. Enligt denne bildar man sin uppfattning om företaget genom att titta på dess styrelse och VD och vilken inställning de har till redovisning och den interna kontrollen i företaget. Råder det ordning och reda i ett bolag så driver det igenom hela organisationen på alla nivåer. Under de senaste åren har VD och styrelse insett vikten av redovisningen och den interna kontrollen har blivit viktigare och viktigare. Märker man att företagsledningen inte tycker att dessa aktiviteter är viktiga och prioriterar inte dem då ökar sannolikheten för brister inom dessa aktiviteter. Här kan detta innebära att revisorerna gör mer omfattande räkningsrevision då de upplever att företagsledningen är mindre seriös. Men om de skulle få ett intryck av att styrelsen och VD: n har till exempel den interna kontrollen under kontroll så blir granskningen av företagsledningens förvaltning inte lika omfattande. På så sätt är förvaltningsrevision beroende av hur revisorer ser på företagets ledare. Vidare menar respondenten att många gånger kan VD: ar vara försäljningsmänniskor och inte ekonomer i grund och botten. Då delegerar dessa flera förvaltningsmässiga uppgifter till ekonomicheferna och kanske inte engagerar sig mer i det så som de borde göra. Detta tyder på, som vi nämnde i teorin, att agenten kan utnyttja sin ställning och exploatera företaget. VD: ar är individer som vill maximera försäljningen, vinsten och därmed företagets storlek för att få ut så stor compensation som möjligt. Därför kan det vara bara att en kontrollant kontrollerar dessa individer så att de inte exploatera företaget och som i sin tur kan missgynna aktieägarna.

För styrelseordförande Z är det först och främst företagets balansräkning som visar om företaget är seriös eller inte. I andra hand kommer resultaträkningen och till sist tittar respondenten på revisionsberättelsen. Detta sker innan denne besöker företaget, men när företagsbesöket inträffar så tittar denne på försäljnings- och marknadsavdelningens resultat. VD X ansåg att företagen skall följa de lagar och regler som finns, och tyckte dessutom att det finns många krångliga regler som man

inte riktigt förstår varför de finns, men som kostar om man försöker avvika.

Alla respondenter ansåg att förvaltningsrevision riktas först och främst till aktieägarna. Styrelseordförande Z utvecklade sitt svar med att när revisorn granskar styrelse och VD och det visar sig att de inte sköter så är det aktieägarna som blir lurade. I revisionsberättelsen framgår det hur vinsten kommer att disponeras. Av det här kan vi säga att förvaltningsrevision är något som aktieägarna kan vara intresserade av eftersom revisorn i revisionsberättelse, som är ett resultat av förvaltningsrevision, framgår om revisorn anser att vinsten kan disponeras enligt förslag i förvaltningsberättelsen. VD X menade också att förvaltningsrevisionen är till för företaget som helhet. Enligt vår uppfattning kan detta tyda på att styrelsen och VD: n vill få ett bra anseendegenom att utåt visa att de sköter bolaget på det bästa sättet.

I vår teori nämnde vi att massmedia hinner upptäcka och skriva spaltmeter om VD eller styrelse handlat mer eller mindre otillbörligt innan revisorn kan skriva något i revisionsberättelsen. Revisor Y tyckte inte att detta resonemang stämde eftersom denne inte var säker på om media alltid rapporterar fakta och berättade vidare att när revisorer gör revision utgår de från vad som är väsentligt. Revisorer och media har inte samma syn på vad som är väsentligt. Respondenten tog upp kommunen som exempel. I kommunala bolag är representationskonto det viktigaste kontot för media och har någon varit ute och svirat för mycket så är det nästan en helsida om det. Men för revisorer är detta en oväsentlig sak. Revisorerna skall uttala sig om balans- och resultaträkningen är korrekt eller inte. Revisor Y tog ett annat exempel för att förklara det denne menade med vad som är väsentligt. Antag att ett bolag har en balans- och resultaträkning på 1000 000 kr och när man granskat bolaget upptäcker man ett fel på 10 000 kr. Bilden om företags situation skulle förmodligen inte ändras om det hade stått 990 000 kr istället för en miljon kr. Men om felet var på 100 000 kr då kanske skulle bilden förändras. Det beror på hur bolaget ser ut i övrigt. Det är på det sättet som bedömningen av företag sker när revisorerna utför revision. Den intervjuade utvecklade sitt svar med att förklara att revisorerna har en helt annan helhet på saker och ting. Man samlar in all information och granskar det som är väsentligt, man har undersökt den informationen noggrant medan massmedia har bara lite information. Men å andra sidan kan massmedia få tillgång till information som revisorer aldrig får eftersom det kan finnas någon som tipsar och tjallar till media, men det gör de inte till revisorn. Det är självklart att det kan komma fram information i massmedia som revisorer följer upp sen om de upplever att det finns behov av det, alltså få ett uppslag genom media, men mycket av det som kommer fram i media är oväsentligt, hävdade revisor Y. Man kan inte göra en revision utefter massmedia. Revisorerna måste göra en egen självständig granskning. VD X: s åsikt sammanfaller med revisor Y: s angående massmedia. Denne menade att medias rapportering är godtycklig och att det inte finns någon lagstadgad journalistisk granskning av företagen. Det är bara de företag som någon journalist råkar intressera sig för som tas upp i media, att ta en liten oegentlighet och blåsa upp det

till vad som helst eller om journalisten inte tycker att saken är värd att rapportera så blir det inget av det. Den intervjuade avslutade sin argumentation med att man inte kan kalla en journalistisk historia för någon revision. Styrelseordförande Z tyckte att revisorn bara konstaterade fakta som media redan rapportat i de uppenbara fallen, där företaget är av ett allmänt intresse, såsom Skandia och ABB. Då granskar media det. Media går inte in och tittar på små bolag, eftersom det inte finns något intresse. Små företag kan gömma mycket och de sammanlagda värdena av fiffel i små bolag är av samma värde i de enskilda stora företagen.

Samtliga respondenter har ansett att ägarna är den primära intressenten för förvaltningsrevisionen. Påståendet från vår teori om att förvaltningsrevisionen skulle kunna hämma ledningens initiativkraft tillbakavisas och åsikten har framförts att om så är fallet så är det fel på företagsledningen. Även påståendet om att media skulle kunna rapportera snabbare än revisorn tillbakavisas.

Våra intervjuer visar att förtroendet för revisionen är större än förtroendet för medias rapportering. Vi kan därmed säga att förvaltningsrevisionen har ett värde för ägarna.

6.1.3 VD/Styrelse – Bank

Företagsrådgivaren på XXbanken tyckte att det är viktigt att företagsledningen följer bolagsordningen samt att detta skall anmärkas i revisionsberättelsen. Sedan utvecklade han sitt tyckande med att han utgår från att detta kontrolleras samt att styrelsen utför sin uppgift tills motsatsen är bevisad. Frågan som vi kan ställa är hur man kan bevisa motsatsen om det inte sker någon form av kontroll, det vill säga förvaltningsrevision.

Företagsrådgivaren hade samma uppfattning som revisor Y angående vad som får respondenten att uppleva att företaget sköter sig och att den är seriös. Denne menade att man gör en bedömning om personerna som är bakom företaget, de som arbetar i det, och man tittar även på hur länge bolaget har varit igång. Med andra ord, om företagsledaren är seriös så kan man utgå från att även företaget är seriöst. Vi kan säga att det är individerna som leder företaget som är av stor vikt för hur Företagsrådgivare och revisor Y bedömer företagets seriositet. Medan för styrelseordförande Z är det siffrorna som är utgångspunkten för bedömningen. Svaret av VD X var förväntat, då denne menade att företaget skall följa lagar och regler för att man skall uppfatta den som seriös. Företagsrådgivaren ansåg vidare att om organisationen uppfyller de formella kraven, det vill säga att det finns styrelse, revisor samt att företaget har rent redovisningsmässigt ordning, en framförhållning, en likviditetskontroll och när man är ute på företaget att det ser prydligt ut påverkar hur man ser på organisationen. Hur man skall bedöma företaget påverkas även av att bolaget följer de lagar och förordningar som finns och att det inte finns några anmärkningar på tillexempel försenade skatter.

Den intervjuade ser på företaget som helhet då denne räknade upp flera faktorer som påverkar dennes syn på bolagets seriositet. Företagsrådgivare räknade upp de faktorer som påverkade de andra respondenternas också; individerna bakom organisationen, ekonomiska siffror, hur det ser ut på företaget samt lagar och regler. Men han hade inte nämnt något om den interna kontrollen såsom revisor Y gjorde.

Respondenten som representerade banken tyckte att behov av förvaltningsrevision är olika mellan stora och små bolag, att storleken på företaget har betydelse. Denne förklarade vidare att styrelsen i de mindre ägarledda företagen består av ägaren och någon av hans/hennes familj och att styrelsen består av en styrelseledamot och en suppleant. Det är den vanliga bilden på små bolag. Styrelsen består här av vanliga människor ofta utan utbildning och förvaltningsrevision skulle här kunna vara ett instrument för att kontrollera att de fullgör sin uppgift som styrelseledamöter.

Förvaltningsrevisionen tillvaratar primära intressenternas intresse, såsom banken, enligt Företagsrådgivaren. Detta går ihop med styrelseordförande Z: s åsikt, då denne menade att utöver aktieägarna är det också leverantörers, det vill säga bolagets borgenärers intresse som tillvaratas i förvaltningsrevision. Med detta kan vi se att bolagets borgenärer också kan vara intresserade av revisionsberättelsen (resultatet av förvaltningsrevisionen), eftersom dessa vill veta hur företaget kommer att hantera sin vinst, om företaget kommer att behålla vinsten eller om den kommer att försvinna ur företaget i form av utdelning till aktieägarna. Banken, som vi tog upp vår teori, är intresserad att få tillbaka sitt utlånade kapital och genom att få veta hur företaget kommer att disponera vinsten kan de då bilda sig en uppfattning om bolaget har förmåga att betala tillbaka det lånade kapitalet eller inte. Respondenten som representerade banken ansåg att förvaltningsrevision är lagreglerad för att det skall vara till nytta för myndigheterna. Alltså ansåg denne att staten har nytta av förvaltningsrevision, som är ett sätt att kontrollera bolagen. Detta resonemang överensstämmer med de andra respondenterna.

I början höll Företagsrådgivaren med om att förvaltningsrevision kan underlätta kapitalanskaffningen denne kopplade ihop det vi berörde tidigare om företagets seriositet, men även att företaget granskas in i minsta detalj för att få fram kapital. Men när vi ställde frågan om vad den intervjuade ansåg om huruvida förvaltningsrevision kompletterar räkenskapsrevision svarade denne med att den inte gör det och hade svårt att se att banken skulle få ut något av det. Som vi ser här så motsäger denne individen sig själv. Den ena stunden tycker denne att förvaltningsrevisionen tillför något och den andra stunden är den till ingen nytta. Man kan då ifrågasätta dennes attityd till förvaltningsrevision.

Revisor Y ansåg inte att förvaltningsrevision underlättar kapitalanskaffningen. Detta eftersom denne inte har stött på det under något sammanhang. Respondenten förklarade sedan att om Sverige avskaffade förvaltningsrevision skulle det inte påverka kapital-

anskaffningen och trodde inte att banken skulle ha sett det här med andra ögon om Sverige inte haft förvaltningsrevision.

Det är förmodligen så att förvaltningsrevision kan underlätta kapitalanskaffningen eftersom banken kräver det, enligt styrelseordförande. Sedan tillade respondenten att om man skulle hitta ett annat instrument som ersätter förvaltningsrevision och får banken att acceptera det, så kan det vara ett annat sätt för att underlätta kapitalanskaffningen. VD X hade ingen uppfattning om detta och därför vet vi inte hur dennes attityd är till detta. Av dessa svar kan vi påstå att förvaltningsrevision för respondenten som representerar banken och styrelseordförande är något som de tror att den tillför någon nytta, men om vi tar revisor Y: s svar så påverkar förvaltningsrevision inte kapitalanskaffningen. Man kan uppleva att nytta av förvaltningsrevision är instrument för kontroll över företagsledningen, och som är ett gratis kontrollinstrument för banker.

Företagsrådgivaren berättade att banken i regel har nära samarbete med sina kunder, det vill säga företagen. Det är inte endast papper de tittar på utan de är på besök hos företagen, går runt för att se hur det ser ut samt diskutera och gör en bedömning av rimlighet. På detta sätt gör banken för att utöver förvaltningsrevision få en reducering av osäkerhet. Men detta förhindrar inte Företagsrådgivaren att lita på förvaltningsrevisionen. Men det är beroende på vilken revisor som utförde den. Det handlar om en viss bedömning av revisorerna och de erfarenheter man har av en viss revisor. Men i stora drag litar respondenten på de uppgifter som kommer in. Detta tyder på att banken får tillgång till mer information än det som publiceras offentligt. Och genom att komma i kontakt med bolagsrevisorn så kan banken avgöra om den revisorn som genomför revisionen är att lita på.

Förvaltningsrevisionen tillvaratar förutom ägarnas intressen även leverantörers och bankers intressen. Vi kan efter vår analys av intervjun med företagsrådgivare påstå att förvaltningsrevisionen har ett värde för bankerna eftersom det som kontrolleras i förvaltningsrevisionen överensstämmer med de faktorer som företagsrådgivaren anser tyder på att företaget är seriöst.

6.1.4 VD/Styrelse - Stat

Här vill vi påminna om att vi inte kan analysera någon attityd från någon som representerar staten, eftersom vi inte fick tag på någon som ville ställa upp på en intervju.

Både styrelseordförande Z och VD X nämnde tydligt att förvaltningsrevision också riktades till skattemyndigheterna, men revisor Y nämnde det indirekt. VD X lade sedan till att denne upplever att skattemyndigheterna skall ha kontroll på bland annat att skattepengarna skall komma in på rätt sätt samt att ingen kommer undan skatten. Revisor Y förklarade att det finns andra intressenter än aktieägarna som är intresserade av årsredovisning, men dessa intressenter är intresserade

enbart av balans- och resultaträkningen. Skattemyndigheten, det vill säga staten, är också intresserade av att veta hur vinsten disponeras så att de vet hur de skall driva in skattepengarna, men även att företaget följer lagen när det till exempel gäller avskrivningar så att det blir rätt avskrivning och därmed rätt skatt. Det vill säga att någon såsom revisor granskar att företagsledningen följer de lagar som finns och detta sker genom förvaltningsrevision.

Det har missköts någonstans på resans gång. Därför har förvaltningsrevision blivit lagreglerad, misstänkte VD X och menade vidare att det finns anledning till varför man har lagar. Revisor Y uttalade om förvaltningsrevisionens lagreglering stämde överens med vad VD X och styrelseordförande Z berörde tidigare, att myndigheterna har ett behov av information. Staten har tyckt att man kan lägga på revisorerna att kontrollera att bolagen sköter skattebetalningar, eftersom bolagen har incitament att fuska och att fuska med moms är lätt, hävdade revisor Y. Denne menade vidare att myndigheterna har bedömt att revisorerna är lämpade att kontrollera moms, sociala avgifter och skatter. Det har tillkommit en ökad upplysningsplikt där revisorn skall anmäla brott som misstänks och det har tyckts vara bra att lägga en del av kontrollen på revisorerna. Respondenten tyckte att det kändes naturligt i vissa fall. Det är alltså ett sätt för staten att låta en annan part kontrollera företaget om de har skött sig eller inte. Ett sätt som får aktörer att uppleva det som naturligt, men samtidigt kan staten hålla koll på att organisationerna handlar enligt lagen. Ett instrument som inte kostar staten mycket.

VD X hoppades att förvaltningsrevision hade en preventiv verkan mot brottslighet inom organisationerna och menade att det är förvaltningsrevisionens syfte. Styrelseordförande Z tyckte att förvaltningsrevisionen borde vara ett sätt att minska brottsligheten, men så är det inte och denna hävdade att man kan muta revisorerna. Detta kan innebära att det är inget fel i förvaltningsrevision, tvärtom det verkar vara av nytta att ha förvaltningsrevision för att granska om styrelsen och VD: n har skött eller misskött sig, utan felet kan vara i att dennes revisor inte sköter sig och därmed har denna individ fått en fel uppfattning om revisorer. Revisor Y berättade att revisorer har en anmälningsplikt när det gäller brott och hade ingen uppfattning om detta har lett till minskning av brott. Denne trodde inte att styrelsen och VD: n tänker i dessa banor, att de inte begår något brott för att det sedan skulle kunna upptäckas i samband med förvaltningsrevisionen. Enligt denne respondenten så går det inte att mäta detta, och hade en inställning att det inte var många brott som har anmälts trots anmälningsplikten. Den intervjuade utvecklade sitt svar och menade att revisorn skall anmäla brott vid misstanke och då återstår frågan ”hur stor grad av misstänksamhet skall det vara? Och menade att om revisorerna hade begått ett misstag i att misstänka ett brott då kommer de att skada bolaget och därmed blir de skadeståndsskyldiga. Det var en väldigt svår fråga för respondenten, men denne trodde inte att förvaltningsrevision avskräcker styrelsen och VD: n för mycket från ett brottsligt beteende. Företagsrådgivaren trodde inte heller att förvaltningsrevisionen är ett sätt att minska brottsligheten på. Staten hade

fel i denna punkt då det argumenterades till varför staten vill ha en sådan aktivitet såsom förvaltningsrevision. Denna typ av revision kan vara till nytta för andra saker, såsom att kontrollera att företagsledningen sköter sig, men att den har en preventiv verkan på brottslighet stämmer inte.

Förvaltningsrevisionen kompletterar inte räkenskapsrevisionen, enligt styrelseordförande Z, utan man har den endast för att den är en regel och som måste följas. Ska det vara någon mening med den så ska den göras oftare, inte bara en gång om året och göras av någon annan än revisorn, det vill säga av en oberoende part. Denna åsikt är inte förvånande med tanken på hur denne ser på revisor och hans/hennes arbetsuppgifter. VD X och Företagsrådgivaren hade ingen uppfattning om förvaltningsrevisionen kompletterar räkenskapsrevisionen eller inte. Däremot tyckte revisor Y att förvaltningsrevisionen kompletterar räkenskapsrevisionen och denne var mycket övertygad om det. Det kan bero på att den är en del av hans/hennes arbetsuppgifter.

Har man en bra revisionsberättelse så är det en fördel om man skall vända sig till banken, annars kan det vara svårt att få ut ett lån, enligt VD X. På så sätt kan förvaltningsrevision minska osäkerheten om företagets fortlevnad, och därmed kommer det att bli lättare att skapa en långsiktig affärsrelation med till exempel banken. Berättelsen är en offentlig handling och det syns direkt om det finns några anmärkningar på företagets förvaltning.

Styrelseordförande Z ansåg inte att förvaltningsrevision kan minska osäkerheten om företagets fortlevnad. Den skulle ha gjort det om en oberoende part granskar styrelse/VD, det vill säga någon annan än revisor. Respondenten berättade vidare att revisorn hamnar i en beroendeställning eftersom denne får sin ersättning av sin klient. Revisorn är alltså angelägen om att inte skriva en oren revisionsberättelse, utan denne kommer att skriva en ren revisionsberättelse om denne kan förklara för företagsledningen vad felet var och sedan kan revisorn gömma detta fel så att det inte kommer fram. För styrelseordförande Z är förvaltningsrevision ingen aktivitet som kan medföra att informationen om företaget kommer fram och sedan påverka det rationella beteendet. Detta är orsakat av att denne inte litar på att revisorerna gör sitt jobb på ett objektivt sätt och så som det skall göras.

Revisor Y tyckte inte att förvaltningsrevisionen minskar osäkerheten om företagets fortlevnad. När det gäller företagets fortlevnad så ligger det i den normala revisionen att ta hänsyn till värdering av tillgångar och skulder, att det är frågan om going concern. Alltså, om bolaget kommer att överleva på ett års sikt eller inte, annars kommer värderingen av tillgångar ske på ett helt annat sätt. Jobbar företaget med höga risker då är det mer fokus på förvaltningsrevision, det vill säga om företaget är underkapitaliserat eller inte och på så sätt kan det påverka fokuset på förvaltningen. Respondenten förklarade senare att det inte finns något som är utöver förvaltningsrevisionen för att kunna minska osäkerheten om företagets fortlevnad. Har företaget bra rutiner och en bra intern kontroll

så kan detta bidra till ett mindre behov av detaljgranskning. Av revisorns resonemang tyder detta på att räkenskaps- och förvaltningsrevisionen kompletterar varandra och att det finns en diffus gräns mellan dessa revisionsmoment. Man kan till och med märka att revisorn inte kan dra en skarp linje mellan dessa moment, eftersom denne framställde att det inte fanns något som kan ersätta förvaltningsrevision för att reducera osäkerheten trots att denne tidigare hade konstaterat att förvaltningsrevision inte kunde minska osäkerheten.

Av analysen framgår att i denna relation har förvaltningsrevisionen ett värde. Samtliga respondenter har ansett att staten har behov av information som framkommer genom förvaltningsrevisionen. Däremot kan vi inte säga att förvaltningsrevisionen skulle ha en preventiv verkan på brottslighet.

6.1.5 Övriga attityder

Marknaden tittar på företaget utifrån dess resultat, målsättning, tillväxt ambitioner, vilken bransch organisationen jobbar i och så vidare. Om man inte hade haft lagstiftning om förvaltningsrevision, så hade marknaden möjligtvis krävt att ha den om det visat sig att fler skandaler kommit fram. Revisor Y menade ytterligare att kraven uppstår först när någonting händer av viss dignitet och tidigare har det varit branschen som lett utvecklingen men nu kommer skandalerna och det har lett till att politikerna tyckt att man skall lagstifta om det mer och mer. Det innebär att det varierar. Skulle en period komma där det inte händer någonting då kommer lagstiftarna inte att lägga sig i och då får marknaden styra själv. Marknaden har inte krävt förvaltningsrevision, enligt respondenten som vidare menade att förvaltningsrevisionen inte finns i andra länder. Sedan berättade denne att till en viss del gör revisorerna i andra länder samma granskning som revisorerna i Sverige gör fast de har inte slutprodukten, det vill säga ett uttalande om ansvarsfrihet. Att vi i Sverige uttalar oss om ansvarsfrihet kan vara tecken på utveckling av förvaltningsrevisionen. Då uppstår det en fråga - varför skall man granska någonting för att sedan inte uttala sig om detta?

VD X tyckte att företagen skulle vilja slippa lagstiftningen om förvaltningsrevision, men det skulle betyda att styrelsen döljer och gör tricks som undanhålls marknaden. Tolkningen av detta är att marknaden kan ha nytta av att det finns så mycket insyn som möjligt. Detta kan bekräftas, eftersom revisor Y hävdade att företagen hade ett incitament att fuska och genom att förvaltningsrevisionen är lagreglerad så försäkras det att det sker en granskning av de som styr företagen.

Nackdelen med förvaltningsrevision är svårigheten med det, enligt revisor Y. Speciellt när det gäller ansvarsfrihet, eftersom det är mycket komplicerat. Det har inträffat många gånger att aktieägarna har en uppfattning om en sak medan revisorerna kan ha en helt annan uppfattning om samma sak. Respondenten drog upp Skandiaskandalen och förklarade

att styrelsen och VD:n där beviljats ansvarsfrihet medan stämman inte tyckte att styrelsen skall ha ansvarsfrihet. Det är inte alltid som aktieägarna förstår vad revisorerna uttalar sig om ansvarsfrågan. Det som mest irriterades över var egentligen att ledningens beteende om lägenhetsaffärerna, men i själva verket var det den lilla biten. Det var små belopp. Det handlade om andra saker, ur ansvarssynpunkt. Det handlar återigen om vad som är väsentligt och inte väsentligt, beroende på hur och vem som ser det på det.

Företagsrådgivaren ansåg inte att det finns någon nackdel med förvaltningsrevision. Styrelseordförande Z visste inte riktigt om det finns någon nackdel eller inte mer än den kostar pengar, och tyckte att regler som finns men inte följs är onödiga. Detta innebär att förvaltningsrevisionen inte utgör något värde för denne respondenten. För VD X är nackdelen att det kan bli för mycket kontroll över näringslivet, vilket kan medföra att näringslivet i Sverige tappar konkurrensförmågan mot resten av Europa.

Alternativet för förvaltningsrevision, enligt styrelseordförande Z, är att man har en oberoende kontrollant och att kontrollen över företagsledningen skall ske oftare, inte bara en gång om året. Eftersom det kan hinna hända mycket och som revisorn inte kan märka i tid. Medan VD X ansåg att om företagen hade ett positivt resultat vid årets slut då har det gått bra för företagen samt att styrelsen skött sig bra. Men är detta ett bra sätt att kolla om styrelsen ha handlat på ett otillbörligt sätt? Förmodligen inte.

6.2 Topplistor

I detta avsnitt presenteras ett urval av de *medelpoäng* de enskilda frågorna fått av alla intressenter sammantaget och sedan per intressentgrupp.

Eftersom undersökningen gjorts som en attitydundersökning och vi nu använder poängen som om respondenterna betygsatt frågan kan partiellt bortfall här tolkas som att frågan blivit totalt underkänd och svaren räknas därmed som 0 poäng.

Kolumnen *Kategori* visar om frågan är hämtad ur förvaltningsrevisionen (**F**), räkenskapsrevisionen (**R**) eller inget av förvaltningsrevision eller räkenskapsrevision (**I**). Medelvärde per fråga och grupp finns redovisat i Bilaga IV.

Antalet frågor ur förvaltningsrevisionen kan tolkas som ett tecken på hur viktig förvaltningsrevisionen är och placeringen på listan visar hur viktig förvaltningsrevisionen är. I tabellerna finns en kolumn som visar variansen i respondentgruppens svar. Variansen visar hur pass eniga respondenterna har varit i sina svar. Ju lägre varians desto större sannolikhet att resultatet skulle bli det samma om ytterligare en respondent svarat.

6.2.1 Topp 17 för alla intressentgrupper

I tabell 6.1 nedan redovisas en rangordning av de sjutton frågor som fick högst totalpoäng av alla intressentgrupper sammantaget. Av de sjutton högst placerade frågorna kommer sex från förvaltningsrevisionen.

Tabell 6.1 – Topp 17 Totalt

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	6,6	0,134	7	F
2	6,48	0,169	14	F
3	6,4	0,311	3	F
4	6,33	0,811	35	R
4	6,33	0,172	40	F
6	6,31	0,626	11	R
7	6,28	0,198	16	R
7	6,28	0,296	25	R
9	6,22	0,542	31	R
9	6,22	0,864	33	R
11	6,17	0,731	9	F
11	6,17	0,445	41	F
13	4,15	1,3	30	R
14	6,13	1,297	37	R
14	6,13	1,011	39	R
16	6,06	1,042	24	R
17	6,04	0,701	22	R

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision

Högst poäng, och därmed den aktivitet som är viktigast, fick fråga 7 som handlar om att revisorn kontrollerat om styrelse/VD brutit mot årsredovisningslagen. På andra och tredje plats kom fråga 14, om revisorn har kontrollerat om styrelse/VD brutit mot skattelagstiftningen, och fråga 3, om företaget fullgör sina skyldigheter att betala in skatter. Dessa tre frågor är hämtade från förvaltningsrevisionen.

Övriga frågor från förvaltningsrevisionen på topp 17 var fråga 40, om styrelse/VD brutit mot aktiebolagslagen, på delad fjärde plats, fråga 9, om styrelse/VD brutit mot bolagsordningen, och fråga 41, om styrelse/VD överskridit sina befogenheter, på delad elfte plats.

Om gränsen för vad som är viktigt att revisorn kontrollerat sätts vid medelpoängen 5 så faller tre av frågorna som motsvarar aktiviteter ur förvaltningsrevisionen bort (*Bilaga IV*). Dessa är fråga 27, om uppföljning av budget fungerar, fråga 19, om kontinuerliga förkalkyler görs för väsentliga produkter, och fråga 29, om bolaget gör investeringskalkyler. Att totalpoängen för aktiviteterna är så pass höga indikerar detta att respondenterna anser det vara angeläget att revisorn utför dessa aktiviteter.

Av de sjutton högst placerade frågorna kom sex från förvaltningsrevisionen. Fyra av dem kom dessutom på topp 5. Detta tolkar vi som att respondenterna tycker att förvaltningsrevisionen är viktig. Variansen är låg vilket innebär att ytterligare en respondent troligen inte

avviket i någon större utsträckning från de andra. Vår tolkning av topp 17 för samtliga intressenter är att förvaltningsrevisionen har ett värde.

6.2.2 Topp 17 banker

Gruppen banker var överens i sin bedömning av vilka aktiviteter som revisorn ska utföra. Hela tretton frågor delar på första platsen vilket framgår av tabell 6.2 nedan. Av de arton högst placerade frågorna kommer åtta från förvaltningsrevisionen, sex från räkenskapsrevisionen och två från den grupp av frågor som varken motsvarar förvaltningsrevision eller räkenskapsrevision.

Tabell 6.2 – Topp 17 Banker

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	3	F
1	7	0	4	F
1	7	0	5	I
1	7	0	7	F
1	7	0	9	F
1	7	0	11	R
1	7	0	14	F
1	7	0	31	R
1	7	0	33	R
1	7	0	34	F
1	7	0	35	R
1	7	0	36	F
1	7	0	40	F
14	6,4	0,3	16	R
14	6,4	0,3	20	R
14	6,4	0,3	42	I
17	6	1	6	R
17	6	1	25	R

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision I = Varken räkenskaps- eller förvaltningsrevision

De frågor ur förvaltningsrevisionen som kom på en delad första plats är fråga 3, om företaget fullgör sina skyldigheter att betala in skatter, fråga 4, om beslutsunderlag haft väsentliga eller uppenbara brister, fråga 7, om styrelse/VD brutit mot årsredovisningslagen, fråga 9, om styrelse/VD brutit mot bolagsordningen, fråga 14, om styrelse/VD brutit mot skattelagstiftningen, fråga 34, om företaget beaktar offentlighetsregler, fråga 36, om styrelse/VD eller annan gynnats otillbörligt och fråga 40 om styrelse/VD brutit mot aktiebolagslagen.

Om gränsen för medelpoängen för att en aktivitet ska anses vara angelägen sätts vid 5 så faller fyra aktiviteter bort. Dessa är fråga 18, om leverantörsreskontra, kundreskontra etc. finns, fråga 15, om styrelse upprättat en arbetsordning, fråga 19, om kontinuerliga förkalkyler görs för väsentliga produkter och fråga 29 om bolaget gör investeringskalkyler. Intressant att notera är att respondenterna från gruppen banker har fått med fråga 5, om styrelsen är oberoende av företagsledningen, och fråga 42, hur

ersättningar till styrelse och VD är uppbyggda, på sin topp 17 lista. Dessa aktiviteter ingår varken i förvaltnings eller räkenskapsrevision.

På Bankernas topplista kommer åtta av arton frågor från förvaltningsrevisionen. Dessa är dessutom på delad första plats vilket indikerar att de är viktiga. Variansen är noll eftersom samtliga respondenter har gett frågorna maximala sju poäng. Detta kan vi tolka som att Bankerna tycker att förvaltningsrevisionen är viktig.

6.2.3 Topp 17 Styrelse

Av de sjutton högst placerade frågorna kommer tio från förvaltningsrevisionen (se Tabell 6.3).

Tabell 6.3 – Topp 17 Styrelse

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	7	F
1	7	0	9	F
3	6,66	0,267	11	R
3	6,66	0,267	14	F
3	6,66	0,267	33	R
3	6,66	0,267	36	F
3	6,66	0,267	40	F
3	6,66	0,267	41	F
9	6,33	1,067	3	F
9	6,33	1,067	15	F
9	6,33	0,267	16	R
9	6,33	0,267	25	R
13	6	0	18	F
14	5,66	1,867	13	R
15	5,5	0,3	4	F
16	5,33	0,267	22	R
16	5,33	0,267	31	R

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision

Högst placerad och därmed av gruppen styrelse ansedd som viktigast är fråga 7, om styrelse/VD brutit mot årsredovisningslagen, och fråga 9, om styrelse/VD brutit mot bolagsordningen. Båda dessa frågor fick fullpoäng av samtliga respondenter. På en delad tredje plats kom fråga 14, om styrelse/VD brutit mot skattelagstiftningen, fråga 36, om styrelse/VD eller annan gynnsats otillbörligt, fråga 40, om styrelse/VD brutit mot aktiebolagslagen och fråga 41 om styrelse/VD överskridit sina befogenheter.

Om gränsen för medelpoängen för att en aktivitet ska anses vara angelägen sätts vid 5 så faller sex aktiviteter ur förvaltningsrevisionen bort. Dessa är fråga 32, om väsentliga beslut varit uppenbart ekonomiskt olämpliga, fråga 27, om uppföljning av budget fungerar, fråga 34, om företaget beaktar offentlighetsregler, fråga 19, om kontinuerliga förkalkyler görs för väsentliga produkter, fråga 29, om bolaget gör investeringskalkyler och fråga 28 om företaget har ett fullgott försäkringsskydd. I gruppen styrelse tog en respondent kontakt med oss

och ville ha enkäten utskickad i pappersformat. Denne respondent hade strukit under ordet revisorn i frågan som fanns överst på enkäten (Hur viktigt, på en skala 1-7, är det att revisorn kontrollerar följande?). Detta tolkar vi som att det visst kan vara viktigt att ovanstående aktiviteter utförs men det är inte revisorn som ska utföra dem.

Styrelsen har flest frågor från förvaltningsrevisionen på sin topplista. Hela tio stycken och dessa är högt placerade på listan vilket indikerar att de är angelägna. Variansen är låg vilket ökar resultatens tillförlitlighet eftersom ytterligare en respondent troligen inte avvikit från de resultat vi har.

6.2.4 Topp 17 VD

Av de sjutton högst placerade frågorna kom sex från förvaltningsrevisionen och elva från räkenskapsrevisionen (se Tabell 6.4).

Tabell 6.4 – Topp 15 VD

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	13	R
1	7	0	18	F
1	7	0	25	R
1	7	0	30	R
5	6,8	0,2	3	F
5	6,8	0,2	7	F
5	6,8	0,2	9	F
5	6,8	0,2	14	F
5	6,8	0,2	16	R
5	6,8	0,2	31	R
5	6,8	0,2	35	R
5	6,8	0,2	37	R
5	6,8	0,2	39	R
5	6,8	0,2	40	F
15	6,6	0,8	11	R
15	6,6	0,8	22	R
15	6,6	0,8	24	R

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision

På en delad första plats kom fråga 18, om leverantörsreskontra, kundreskontra etc. finns. Övriga frågor från förvaltningsrevisionen på topp 15 är fråga 3, om företaget fullgör sina skyldigheter att betala in skatter, fråga 7, om styrelse/VD brutit mot årsredovisningslagen, fråga 9, om styrelse/VD brutit mot bolagsordningen, fråga 14, om styrelse/VD brutit mot skattelagstiftningen och fråga 40 om styrelse/VD brutit mot aktiebolagslagen. Dessa kom på en delad femte plats.

Om gränsen för medelpoängen för att en aktivitet ska anses vara angelägen sätts vid 5 så faller två frågor från förvaltningsrevisionen bort. Dessa är fråga 27, om uppföljning av budget fungerar och fråga 29 om bolaget gör investeringskalkyler.

Gruppen VD fick in sex av frågorna från förvaltningsrevisionen på sin topp 17 lista. En av dessa är delad etta och de övriga ligger på femte plats

med en medelpoäng på 6,8 av 7. Variansen är låg inom gruppen vilket ökar resultatens tillförlitlighet. Sammanfattningsvis tolkar vi gruppens svar som att förvaltningsrevisionen är viktig.

6.2.5 Topp 17 aktiespararna

Av de sjutton högst placerade frågorna kom fem från förvaltningsrevisionen och tolv från räkenskapsrevisionen.

Tabell 6.5 – Topp 17 Aktiespararna

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	5,75	0,1	7	F
1	5,75	0,1	13	R
1	5,75	0,1	43	R
4	5,66	0,178	3	F
4	5,66	0,178	22	R
4	5,66	0,4	24	R
4	5,66	0,178	25	R
4	5,66	0,4	30	R
4	5,66	0,178	31	R
4	5,66	0,178	33	R
4	5,66	0,178	35	R
4	5,66	0,4	37	R
13	5,58	0,233	9	F
13	5,58	0,233	14	F
13	5,58	0,233	28	F
13	5,58	0,456	39	R
13	5,58	0,9	44	R

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision

På en delad första plats och därmed viktigast att revisorn utför kom fråga 7 om styrelse/VD brutit mot årsredovisningslagen. Övriga frågor från förvaltningsrevisionen på aktiespararnas topp 15 är fråga 3, om företaget fullgör sina skyldigheter att betala in skatter, fråga 9, om styrelse/VD brutit mot bolagsordningen, fråga 14, om styrelse/VD brutit mot skattelagstiftningen och fråga 28 om företaget har fullgott försäkringsskydd.

Om gränsen för medelpoängen för att en aktivitet ska anses vara angelägen sätts vid 5 så faller sex frågor från förvaltningsrevisionen bort. Dessa är fråga 34, om företaget beaktar offentlighetsregler, fråga 32, om väsentliga beslut varit uppenbart ekonomiskt olämpliga, fråga 15, om styrelse upprättat en arbetsordning, fråga 27, om uppföljning av budget fungerar, fråga 19, om kontinuerliga förkalkyler görs för väsentliga produkter och fråga 29 om bolaget gör investeringskalkyler.

Aktiespararnas topplista innehåller fem frågor från förvaltningsrevisionen. I denna grupp är medelpoängen på de olika frågorna lägre än hos de andra grupperna. Detta beror på att informulärsbortfall har räknats som att respondenten utdelat noll poäng och just i denna grupp finns flest informulärsbortfall. De relativt sett låga medelpoängen innebär alltså inte att förvaltningsrevision är oviktigt.

6.2.6 Topp 17 riskkapitalister

Gruppen riskkapitalister var överens i sina bedömningar vilket framgår av tabell 6.6 nedan.

Tabell 6.6 – Topp 17 Riskkapitalister

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	6,8	0,2	3	F
1	6,8	0,2	9	F
1	6,8	0,2	11	R
1	6,8	0,2	14	F
1	6,8	0,2	16	R
1	6,8	0,2	20	R
1	6,8	0,2	22	R
1	6,8	0,2	24	R
1	6,8	0,2	30	R
1	6,8	0,2	31	R
1	6,8	0,2	33	R
1	6,8	0,2	35	R
1	6,8	0,2	36	F
1	6,8	0,2	37	R
1	6,8	0,2	39	R
1	6,8	0,2	40	F
1	6,8	0,2	43	R

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision

På deras topplista delas förstaplatsen av sjutton frågor. Av dessa kommer fem från förvaltningsrevisionen och tolv från räkenskapsrevisionen. De frågor från förvaltningsrevisionen som kom med på topplistan är fråga 3, om företaget fullgör sina skyldigheter att betala in skatter, fråga 9, om styrelse/VD brutit mot bolagsordningen, fråga 14, om styrelse/VD brutit mot skattelagstiftning, fråga 36, om styrelse/VD eller annan gynnats otillbörligt och fråga 40 om styrelse/VD brutit mot aktiebolagslagen.

Om gränsen för medelpoängen för att en aktivitet ska anses vara angelägen sätts vid 5 faller sex frågor bort. Dessa är fråga 18, om leverantörsreskontra, kundreskontra etc. finns, fråga 28, om företaget har fullgott försäkringsskydd, fråga 34, om företaget beaktar offentlighetsregler, fråga 19, om kontinuerliga förkalkyler görs för väsentliga produkter, fråga 27, om uppföljning av budget fungerar och fråga 29 om bolaget gör investeringskalkyler.

Variansen är låg inom den här gruppen, vilket innebär att de är överens om sina svar. Samtliga frågor på topp 17 hamnade på en delad första plats. Av dessa var fem frågor från förvaltningsrevisionen. Detta tolkar vi som att även riskkapitalisterna tycker att förvaltningsrevisionen är viktig.

6.2.7 Topp 17 revisorer

Precis som gruppen Riskkapitalister så var gruppen Revisorer överens i sin bedömning. Sexton frågor kom på en delad första plats. Dessa fick

dessutom högsta möjliga poäng. Sjuttonde platsen delas dessutom av fyra frågor vilket gör att topplistan totalt innehåller tjugo frågor. Fem av aktiviteterna på topplistan är hämtade ur förvaltningsrevisionen medan femton är hämtade från räkenskapsrevisionen.

Tabell 6.7 – *Topp 17 Revisorer*

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	2	R
1	7	0	6	R
1	7	0	7	F
1	7	0	11	R
1	7	0	13	R
1	7	0	16	R
1	7	0	20	R
1	7	0	24	R
1	7	0	25	R
1	7	0	30	R
1	7	0	35	R
1	7	0	37	R
1	7	0	39	R
1	7	0	40	F
1	7	0	41	F
1	7	0	44	R
17	6,83	0,167	4	F
17	6,83	0,167	22	R
17	6,83	0,167	31	R
17	6,83	0,167	36	F

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision

De aktiviteter ur förvaltningsrevisionen som tagit sig in på topp 17 är fråga 7, om styrelse/VD brutit mot årsredovisningslagen, fråga 40, om styrelse/VD brutit mot aktiebolagslagen, fråga 41, om styrelse/VD överskridit sina befogenheter, fråga 4, om beslutsunderlag haft väsentliga eller uppenbara brister och fråga 36 om styrelse/VD gynnats otillbörligt.

Om gränsen för medelpoängen för att en aktivitet ska anses vara angelägen sätts vid 5 så faller ingen fråga varken från räkenskaps- eller förvaltningsrevision bort.

Sexton frågor fick maximala sju poäng av revisorerna. Av dessa var tre från förvaltningsrevisionen. Sjuttonde platsen delades av fyra frågor vilket innebär att listan innehåller totalt tjugo frågor. Totalt var fem frågor från förvaltningsrevisionen vilket gör att revisorerna har minst antal förvaltningsrevisionsfrågor relativt totalt antal. Men då medelpoängen är hög, den lägst placerade frågan fick i snitt 5,5 poäng, blir ändå tolkningen att förvaltningsrevisionen är viktig.

6.2.8 Topp 17 skattemyndigheten

Av de tjugo högst placerade frågorna kom sex från förvaltningsrevisionen och fjorton från räkenskapsrevisionen.

Tabell 6.8 – Topp 17 Skattemyndigheten

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	7	F
1	7	0	14	F
1	7	0	16	R
1	7	0	25	R
1	7	0	30	R
1	7	0	35	R
1	7	0	37	R
1	7	0	44	R
9	6,66	0,267	13	R
9	6,66	0,267	20	R
9	6,66	0,267	39	R
12	6,5	0,3	3	F
12	6,5	0,3	24	R
12	6,5	0,3	40	F
15	6,33	0,267	6	R
15	6,33	0,667	33	R
17	6,16	0,167	2	R
17	6,16	0,167	11	R
17	6,16	0,167	34	F
17	6,16	0,167	41	F

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision

De frågor från förvaltningsrevisionen som kom med på topp 15 var fråga 7, om styrelse/VD brutit mot årsredovisningslagen, fråga 14, om styrelse/VD brutit mot skattelagstiftningen, fråga 3, om företaget fullgör sina skyldigheter att betala in skatter, fråga 40, om styrelse/VD brutit mot aktiebolagslagen, fråga 34, om företaget beaktar offentlighetsregler och fråga 41 om styrelse/VD överskridit sina befogenheter.

Om gränsen för medelpoängen för att en aktivitet ska anses vara angelägen sätts vid 5 faller fem frågor från förvaltningsrevisionen bort. Dessa frågor är fråga 9, om styrelse/VD brutit mot bolagsordningen, fråga 27, om uppföljning av budget fungerar, fråga 28, om företaget har fullgott försäkringskydd, fråga 15, om styrelse upprättat en arbetsordning och fråga 19 om kontinuerliga förkalkyler görs för väsentliga produkter.

Av de tjugo frågorna på topplistan kommer sex från förvaltningsrevisionen. Frågorna har fått höga medelpoäng vilket indikerar att respondenterna i gruppen tycker att förvaltningsrevision är viktigt.

6.2.9 Jämförelse mellan grupperna

Antalet frågor ur förvaltningsrevisionen som hamnat på respektive grupps topplista kan ses som ett mått på hur viktigt gruppen tycker att förvaltningsrevisionen är. Räknat som kvot av antal frågor på listan så vinner styrelsen. På styrelsens topp 17 är hela tio frågor från förvaltningsrevisionen. Två kommer bankerna med åtta av sjutton och på tredje plats kommer VD med sex av sjutton. Fjärde platsen innehas av skattemyndigheten med sex av tjugo. Femte platsen delas av aktiespararna och riskkapitalisterna med fem av sjutton och sist kom revisorerna med

fem av tjugo. Att styrelsen har flest frågor ur förvaltningsrevisionen med på topp 17 är förvånande för oss då vi i teorin inte trodde att denna grupp skulle kunna få någon ytterligare kunskap då det är styrelsens uppgift att se till att ledningen är bra.

Det är de frågor som har med kontroll av efterlevnad av lagar och att företaget sköter skattebetalningar att göra som ligger högst på topplistorna. Detta gäller genomgående för samtliga grupper. Detta stämmer överens med vad vi fått fram genom intervjuerna där det framhölls efterlevnad av lagar och förordningar samt att skatter betalas i tid är viktiga faktorer för att bedöma företags seriositet.

I enkätens sista fråga frågade vi hur viktig förvaltningsrevisionen var för respondenten. I Tabell 6.9 nedan framgår att viktigast anser revisorerna att den är följt av aktiespararna. Minst viktigt tycker skattemyndigheten följt av riskkapitalisterna att förvaltningsrevisionen är. Kanske beror riskkapitalisternas ointresse på att de anser sig ha god insyn i företagen. Vid en e-post kontakt med en representant för ett av riskkapitalbolagen som ingår i undersökningen framkom att de hade som policy att alltid ha en representant i styrelsen vilket leder till att de har insyn i verksamheten. Genom ett Kruskal Wallis test har vi kommit fram till att det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan hur grupperna svarat.

Tabell 6.9 – Hur viktig är förvaltningsrevisionen för dig?

Grupp	Antal	Medelvärde	Ranking av	Kruskal Wallis Test	
			medelvärden	Fråga 49	
Bank	5	5	17,6	Chi-Square	21,739
Styrelse	6	5,3333	20,83	Asymp. Sig.	0,001
VD	4	5,5	21,38		
Aktiesparare	9	6,2222	29,5		
Riskkapitalister	5	3,6	12,3		
Revisor	6	6,5	32		
Skattemyndighet	6	3,1667	7,25		

6.2.10 Förvaltningsrevisionen ger...

Vår teori anger tre funktioner hos förvaltningsrevisionen nämligen att ge legitimitet åt företaget, reducera osäkerhet om företagens fortlevnad och underlag för beviljande av ansvarsfrihet för styrelse och VD. I fråga 46 – 48 försöker vi få svar på om förvaltningsrevisionen kan bidra med ovanstående tre punkter.

I Tabell 6.10 nedan redovisas medelvärden för hur viktigt de olika respondentgrupperna tycker att förvaltningsrevisionen är för att ge företaget legitimitet. Genom ett Kruskal Wallis test har vi konstaterat att det finns en statistiskt säkerställd variation mellan grupperna. Mest positiva är aktiespararna och revisorerna medan riskkapitalisterna och skattemyndigheten är mest negativa. Intressant att notera är att de aktiviteter som ansetts så viktiga att de kommit med på topplistorna handlar till största del om att revisorn kontrollerar efterlevnad av lagar,

bolagsordning och att skatteinbetalningar sköts. Vi tolkar detta som att för att företaget ska upplevas som legitimt måste man följa de formella reglerna. Kontroll av lagar och förordningar blir därmed en viktig del av revisionen.

Tabell 6.10 – Hur viktig är förvaltningsrevisionen för att ge företaget legitimitet?

Grupp	Antal	Medelvärde	Ranking av medelvärden	Kruskal Wallis Test	
				Fråga 46	
Bank	5	5,6	23,1	Chi-Square	17,772
Styrelse	6	5,3333	21,5	Asymp. Sig.	0,007
VD	4	4,75	14,63		
Aktiesparare	9	6,1111	29,56		
Riskkapitalister	5	3,6	12,3		
Revisor	6	6	28,5		
Skattemyndighet	6	2,167	9,92		

I Tabell 6.11 redovisas hur respondentgrupperna svarat på frågan om hur viktig förvaltningsrevisionen är för att minska osäkerhet om företagens fortlevnad. Genom ett Kruskal Wallis test har vi konstaterat att det finns en statistiskt säkerställd variation mellan grupperna. Högst medelpoäng fick frågan av aktiespararna följt av styrelse och revisorer. Lägst medelpoäng fick frågan av riskkapitalister. Vi kan bara spekulera om anledningen till att riskkapitalisterna inte anser att förvaltningsrevisionen kan minska osäkerheten om företagens fortlevnad. Kanske anser de sig ha så stor insikt i de företag de investerat i att revisionen inte kan ge dem någon ny kunskap. Ett annat alternativ är att de anser, precis som Revisor Y, att den funktionen snarare ligger i räkenskapsrevisionen eftersom man där tillämpar going concern principen vid värdering av tillgångar. Därmed tar revisorn ställning till företagens fortlevnad, åtminstone på ett års sikt.

Tabell 6.11 – Hur viktig är förvaltningsrevisionen för att minska osäkerhet om företagens fortlevnad?

Grupp	Antal	Medelvärde	Ranking av medelvärden	Kruskal Wallis Test	
				Fråga 47	
Bank	5	4,8	18,6	Chi-Square	19,344
Styrelse	6	5,6667	26,67	Asymp. Sig.	0,004
VD	4	4,75	18		
Aktiesparare	9	6,1111	30,89		
Riskkapitalister	5	3	9		
Revisor	6	5,5	25		
Skattemyndighet	6	3,8333	10,5		

I Tabell 6.12 redovisas medelvärden för hur viktig respondenterna tycker att förvaltningsrevisionen är för att bevilja ansvarsfrihet till styrelse och VD. Medelvärdena är högre här än för de två föregående frågorna. Högst medelvärde har revisorerna med maximala sju poäng. Lägst medelvärde har riskkapitalisterna som utdelat fem poäng i snitt. Genom ett Kruskal Wallis test har vi konstaterat att det finns en statistiskt säkerställd variation mellan grupperna. Det är inte så konstigt att den här frågan har fått höga poäng eftersom ansvarsfriheten är en av de punkter som berörs i

revisionsberättelsen. Däremot om förtroendet för revisorn vore lågt så borde förvaltningsrevisionens funktion som underlag för bolagsstämman beslut om att bevilja ansvarsfrihet minska.

Tabell 6.12 – Hur viktig är förvaltningsrevisionen för att bevilja ansvarsfrihet till styrelse och VD?

Grupp	Antal	Medelvärde	Ranking av		Kruskal Wallis Test	
			medelvärden		Fråga 48	
Bank	5	6,4	20,2			
Styrelse	6	6,6667	25		Chi-Square	18,623
VD	4	5,5	10,38		Asymp. Sig.	0,005
Aktiesparare	9	6,4444	23,83			
Riskkapitalister	5	5	7,2			
Revisor	6	7	31			
Skattemyndighet	6	6,5	22			

6.3 Sammanfattning

I kapitel 6 har vi analyserat de data vi samlat in. Vi började med att analysera datan från intervjuundersökningen. Intervjuerna visar på att förvaltningsrevisionen främst riktas till externa aktieägare. Respondenterna anser att förvaltningsrevisionen har ett värde. Den ger företagen seriositet. Vad gäller reducering av osäkerhet om företagets fortlevnad så är respondenterna inte överens. Revisor Y anser att denna punkt snarare hamnar inom räkenskapsrevisionen.

Datan vi samlat in genom enkätundersökningen sammanställdes till topplistor. Vi kunde härmed se hur viktiga de aktiviteter vi hämtat från förvaltningsrevisionen var i förhållande till aktiviteterna från räkenskapsrevisionen. Vi kunde se att vissa aktiviteter toppade listorna för flera respondentgrupper. Dessa handlade om att revisorn kontrollerar att företaget följer lagstiftning, bolagsordning och att de sköter skattebetalningar. Detta är information som enligt vår teori skulle vara intressant för staten. Att dessa aktiviteter upplevs som viktiga av övriga respondentgrupper stämmer överens med resultaten från intervjuerna där dessa punkter framhålls som viktiga för att bedöma företagets seriositet.

---

7 Slutsats

I detta kapitel sammanfattar vi kort uppsatsen och drar egna slutsatser i enlighet med uppsatsens syfte. Slutligen presenteras förslag till fortsatt forskning.

7.1 Avslutande diskussion

Syftet med denna uppsats var att utreda om förvaltningsrevisionen tillför något värde eller om det bara är en historisk kvarleva som innebär en extra kostnad för företagen. För att kunna uppfylla vårt syfte var vi, på grund av avsaknaden av tidigare undersökningar, tvungna att skapa oss en egen teori om förvaltningsrevisionens eventuella värde. För att sedan testa vår teoris riktighet genomförde vi dels en intervjuundersökning och dels en enkätundersökning. Tyvärr var svarsfrekvensen på enkäten överlag låg och vi fick inte tag i respondenter för samtliga grupper som var villiga att ställa upp på en intervju vilket gör att vi inte kan generalisera vår undersöknings resultat.

Vår undersökning visar att efterlevnad av lagar och förordningar är viktigt för att ge företaget legitimitet och seriositet. Aktörerna på marknaden är angelägna om att företaget sköter sig och handlar i enlighet med lagen. Om företaget inte sköter sig så kommer inte företaget att existera på sikt. Förvaltningsrevisionen, som syftar till att kontrollera hur styrelse och VD efterlever lagar, minskar då osäkerhet om företagets fortlevnad. Revisor Y menade dessutom att förvaltningsrevisionen ökar fokus på saker som intern kontroll vilket även detta leder till att osäkerhet om företagets fortlevnad kan minska.

I relationen VD – Styrelse borde enligt teorin inte förvaltningsrevisionen tillföra något värde. I vår analys finns här en motsägelse. Den styrelseordförande vi intervjuat tyckte inte det eftersom han inte ansåg att revisorn var en objektiv part. I enkäten däremot placeras aktiviteterna ur förvaltningsrevisionen högt vilket vi tolkar som att det är viktigt att de utförs. Med hänsyn till dessa två resonemang kan vi dra slutsatsen att förvaltningsrevisionen tillför ett värde om kontrollanten är oberoende.

Enligt intervjuerna så är den primära mottagaren av informationen från förvaltningsrevisionen ägarna eftersom det är ägarna som på bolagsstämman beslutar om ansvarsfriheten för styrelse och VD. I teorin tar vi upp ett argument mot förvaltningsrevision som är att ledningens initiativkraft skulle kunna hämmas. Ingen av respondenterna har ansett att detta stämmer och vi kan därmed förkasta detta påstående. Media framhålls i teorin som en alternativ informationskälla för ägarna. Detta eftersom revisorn inte kan rapportera om något förrän det redan fått effekter. Detta påstående förkastas också eftersom de intervjuade framfört att media inte alltid rapporterar fakta och att de intresserar sig inte för små bolag. Media tenderar även att göra en höna av en fjäder. Revisor Y tar här

Skandia som exempel. Lägenhetsaffärerna var här en liten del av hela skandalen men fick störst uppmärksamhet i media.

Bankerna är enligt vår teori positivt inställda till förvaltningsrevisionen. De får en kontroll av företagen som de inte behöver betala för. Detta bekräftas genom resultatet av enkätundersökningen. Åtta aktiviteter av sjutton på topplistan kommer från förvaltningsrevisionen vilket vi tolkar som att bankerna är intresserade av förvaltningsrevisionen. Även den företagsrådgivare vi intervjuat tycker att förvaltningsrevisionen är värdefull och litar på den.

Samtliga respondenter i intervjuundersökningen framhöll att förvaltningsrevisionen tillvaratar statens intressen eftersom staten är intresserad av att företaget följer lagar och betalar skatter. Respondenterna trodde inte på att förvaltningsrevisionen verkar preventivt på brottslighet. I intervjuundersökningen har vi inte fått tag på någon representant för staten. Vi kan därför bara uttala oss om statens intresse utifrån enkäten. Sex av tjugo aktiviteter på topplistan kommer från förvaltningsrevisionen vilket vi tolkar som att intresse finns. Däremot fick fråga 49, hur viktig är förvaltningsrevisionen för dig, fråga 46, hur viktig är förvaltningsrevisionen för att ge företaget legitimitet och fråga 47 om hur viktig förvaltningsrevisionen är för att minska osäkerhet om företagets fortlevnad låga medelpoäng. Detta pekar i motsatt riktning. Vi anser dock att topplistan väger tyngre eftersom respondenterna där får ta ställning till enskilda aktiviteter som revisorn ska utföra. Att ställa en rak fråga om hur viktig förvaltningsrevisionen är leder till problemet att respondenten måste veta vad förvaltningsrevision innebär. Staten är mer än bara skattemyndigheten. Det kan finnas andra delar av staten till exempel ekobrottsmyndigheten som kan ha ett större intresse av förvaltningsrevisionen än vad skattemyndigheten har. Vi kan därför inte uttala oss om förvaltningsrevisionen har ett värde för staten.

Slutligen kan vi konstatera att förvaltningsrevisionen har ett värde eftersom den upplevs som viktig av samtliga respondenter.

7.2 Förslag till fortsatt forskning

Det vore intressant att göra en internationell undersökning om hur man i ett land som inte har någon förvaltningsrevision löser det informationsbehov som kan finnas exempelvis ansvarsfrågan. Vår undersökning har ju visat att information om hur företaget sköter sig enligt lagar och förordningar är intressant. Detta intresse borde finnas i andra länder också. Hur kontrolleras efterlevnad av lagar och förordningar där om inte revisorn gör det.

Referenser

Aktiebolagslag (1975:1385)

Andersen, I. (1998) *Den uppenbara verkligheten*. Lund: Studentlitteratur.

Bayer AG, årsredovisning (2003)

Bengtsson, B., Callert, M. & Goszkowski, P. (2003) *Den rena revisionsberättelsen – I behov av revision?* Kandidatuppsats, Högskolan Kristianstad.

Campbell Soup Company, årsredovisning (2003)

Collin, S.-O. (2003) *The mastering of the corporation an integrated view of corporate governance*. Department of Business Studies Kristianstad University College, Kristianstad.

Dahmström, K. *Från datainsamling till rapport - att göra en statistisk undersökning*. (1996) 2:a upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Danielsson, Å. & Lundvall, S. (1981) "Kommentarer till revisionskommitténs utkast till rekommendation om förvaltningsrevision". Balans, nr 9, s.21-24.

Eriksson, L.T. & Wiedersheim-Paul, F. (2001) *Att utreda, forska och rapportera*. Malmö: Liber Ekonomi, Liber AB

FAR: s revisionsbok, (2002) Stockholm: FAR Förlag AB.

Granberg, A. & Lundkvist, M. (1998) *Förvaltningsrevision i aktiebolag En studie ur tre perspektiv* Kandidatuppsats, Luleå tekniska universitet.

Greve, A. (1997) *Organisationsteor i – nya perspektiv*. Universitetsförlaget, Stockholm.

Hatch, M. J. (1997). *Organization Theory, modern, symbolic and postmodern perspectives*. Oxford: Oxford University Press.

Hartman, J. (1998) *Vetenskapligt tänkande*. Lund: Studentlitteratur

Hedman, U. (1994) *Behövs förvaltningsrevision är det styrelsens fel*, ur Dagens Industri, Tillgänglig på Affärsdata

Holme, I. M. & Solvang, B. (1997) *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund.

Hägg, I. (1979) "Some thoughts on accountability" Working Paper, Företagsekonomiska Institutionen, Uppsala Universitet.

Ijiri, Yuji. (1983) "On the Accountability-Based Conceptual Framework of Accounting". *Journal of Accounting and Public Policy*, nr 2, s.75-81.

Karlberg, S. & Aronsson, C. (20040406) *Ericssons stämma – rena rama folkfesten*. Dagens industri

Lekvall, P. & Wahlbin, C. (1993) *Information för marknadsföringsbeslut*. 3:e upplagan. Göteborg: IHM Förlag AB.

Lodin, S.-O. Lindencrona, G. Melz, P. & Silberberg, C. (2001) *Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt*. 8 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Markland, B. *Revisorskåren öppen för förändringar*, Svenska Dagbladet 19920921

Moberg, K. (2003) *Bolagsrevisorn*, 2 uppl, Lund: Norstedts Juridik.

Nobes, C. & Parker, R. (2002) *Comparative International Accounting* (7th ed.). Prentice Hall, Pearson Ltd.

Nokia OY, årsredovisning (2003)

Nygaard, C. & Bengtsson, L. (2002) *Strategizing* 1:a Uppl. Lund: Studentlitteratur.

Proposition 1997/98:99. Stockholm: Riksdagen.

Regeringen [online] (Accessdatum 040505). Tillgänglig på < URL: <http://www.regeringen.se/sb/d/2923/a/214861>>

RS Revisionsstandard i Sverige, (2002) Stockholm: FAR Förlag AB.

Riksskatteverket [online] (Accessdatum 040430). Tillgänglig på <URL:<http://skatteverket.se>>

Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2003) *Research Methods for Business Students* 3rd ed. Harlow: FT Prentice Hall.

Sillén, O. (1952) *Om förvaltningsrevision i svenska aktiebolag*. Stockholm: AB Godvil.

Smith, D. (2000) *Redovisningens språk*. 2:a upplagan. Lund: Studentlitteratur.

SOU 1971:15 Förslag till aktiebolagslag m.m. : betänkande / avgivet av Aktiebolagsutredningen

SOU 2004:46 Svensk kod för Bolagsstyrning – förslag från Kodgruppen

Svenska Riskkapitalföreningen [online] (Accessdatum 040430)
Tillgängling på <URL : <http://www.vencap.se/alpha.asp> >

Sveriges Aktiesparares Riksförbund [online] (Accessdatum 040430)
Tillgänglig på <URL: <http://www.aktiespararna.se>>

Tolstoy, S. *Revisor vill varna tidigare*, Veckans Affärer 19930203,

Olausson, I (1994) *Förvaltningsrevision kan öka företagets vinst*, ur Dagens Industri 1994-09-06, Tillgänglig på Affärsdata. [<http://www.ad.se/nyad/index.php?service=>] accessdatum 040513.

Följebrev**Bilaga I****Hej**

Varför har vi förvaltningsrevision? Tillför den något värde eller är det endast en historisk kvarleva som innebär en extra kostnad för företagen?

Vi skriver just nu på vår magister uppsats inom området redovisning revision och har valt att titta närmare på förvaltningsrevision. Med vår uppsats vill vi förklara värdet av förvaltningsrevision.

Vår förhoppning är att Du vill hjälpa oss genom att besvara vår enkät som finns tillgänglig på www.bjornbengtsson.com/110X.htm. Enkäten består av 48 skalfrågor och 1 öppen fråga och tar cirka 10 minuter att besvara.

Det är av stor vikt att vi får in just Ditt svar för att vi ska kunna dra relevanta slutsatser av undersökningen. Vi ber Dig därför klicka på länken, fylla i och sända enkäten. All information behandlas enligt forskningsetiska standards, vari ingår konfidentiell behandling och att svar på intet sätt kan spåras till Dig.

Du är välkommen att skriva eller ringa om Du har några frågor.

Vi skulle uppskatta om vi kunde få Ditt svar senast:
XXXdagen den XX

Tack på förhand!

Björn Bengtsson
0733-XXXXXX
magister04@spray.se

Heba Issa
0707-XXXXXX

Handledare:

Sven-Olof Yrjö-Collin
Docent/Associate Professor
Tel: 044-203119
E-post: sven-olof.collin@e.hkr.se

Enkät**Bilaga II**

Hur viktigt, på en skala 1-7, är det att revisorn kontrollerat följande?

1. om företaget ordnar vidareutbildningar för personal
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
2. om endast fordringar som existerar och tillhör företaget redovisas
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
3. om företaget fullgör sina skyldigheter att betala in skatter
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
4. om beslutsunderlag haft väsentliga eller uppenbara brister
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
5. om styrelsen är oberoende av företagsledningen
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
6. om endast skulder som existerar och avser företaget redovisats som sådana
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
7. om styrelse/VD brutit mot årsredovisningslagen
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
8. om företaget har en mediastrategi
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
9. om styrelse/VD brutit mot bolagsordning
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
10. hur företagets ägarstruktur ser ut
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
11. om endast belopp som existerar, avser företaget och beslutats på bolagsstämman redovisas som eget kapital
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
12. om företaget har rutiner för att uppmärksamma medarbetare som arbetat i 25 år
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

13. om endast kassa- och banktillgodohavanden som existerar och tillhör företaget redovisas
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
14. om styrelse/VD brutit mot skattelagstiftning
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
15. om styrelse upprättat en arbetsordning
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
16. om endast finansiella intäkter och kostnader som motsvaras av riktiga transaktioner som avser företaget redovisas som sådana
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
17. om företaget har en strategi för ökad kundservice
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
18. om leverantörsreskontra, kundreskontra etc. finns
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
19. om kontinuerliga förkalkyler görs för väsentliga produkter
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
20. om endast löner och lönebikostnader som avser anställd personal redovisas som sådana
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
21. om företaget beaktar borgenärsskyddsregler
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
22. om endast ansvarsförbindelser som existerar och avser företaget har redovisats som sådana
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
23. om företaget har trivselhöjande aktiviteter för personalen
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
24. om endast avsättningar som existerar och avser företaget tagits upp som sådana
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
25. om endast lagertillgångar som existerar och tillhör företaget redovisas
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt
26. om ersättningar till styrelse och VD är skäligen
Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

27. om uppföljning av budget fungerar

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

28. om företaget har fullgott försäkringsskydd

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

29. om bolaget gör investeringskalkyler

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

30. om endast finansiella tillgångar som existerar och tillhör företaget redovisas

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

31. om endast koncernmellanhavanden som existerar har redovisats

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

32. om väsentliga beslut varit uppenbart ekonomiskt olämpliga

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

33. om samtliga ersättningar till styrelse och VD finns redovisade

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

34. om företaget beaktar offentlighetsregler (regler om registrering och olika slags kungörelser)

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

35. om obeskattade reserver som existerar och tillhör företaget redovisas som sådana

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

36. om styrelse/VD eller annan gynnats otillbörligt

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

37. om endast materiella tillgångar som existerar och tillhör företaget redovisas

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

38. hur bolagets organisationsstruktur ser ut

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

39. om endast immateriella tillgångar som existerar och tillhör företaget redovisas

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

40. om styrelse/VD brutit mot aktiebolagslagen

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

41. om styrelse/VD överskridit sina befogenheter

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

42. hur ersättningar till styrelse och VD är uppbyggda

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

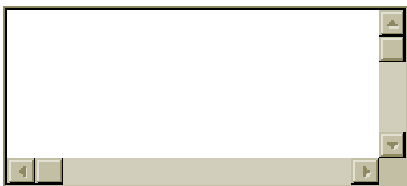
43. om endast ställda säkerheter som existerar och avser företaget har redovisats som sådana

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

44. om endast kortsiktiga placeringar som existerar och tillhör företaget redovisas

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

45. Finns det andra aktiviteter som revisorn bör utföra?

46. Hur viktig är förvaltningsrevisionen för att ge företaget legitimitet?

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

47. Hur viktig är förvaltningsrevisionen för att minska osäkerhet om företags fortlevnad?

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

48. Hur viktig är förvaltningsrevisionen för att bevilja ansvarsfrihet till styrelse och VD?

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

49. Hur viktig är förvaltningsrevisionen för dig?

Inta alls viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

Skicka in formulär

Återställ formuläret

Intervjuguide**Bilaga III**

Vilken funktion utgör förvaltningsrevision?

Vad är det som får dig att uppleva att företaget sköter sig och att den är seriös?

Till vem riktas förvaltningsrevisionen?

Litar ni på förvaltningsrevisionen?

Varför/varför inte?

Är det viktigt att styrelsen/VD följer bolagsordningen?

Varför/varför inte?

Är det viktigt att det står i revisionsberättelsen?

Spelar det någon roll om styrelsen/VD bryter mot bolagsordningen?

Litar ni på att styrelsen fullgör sitt uppdrag?

Kan förvaltningsrevision underlätta riskkapitalanskaffningen?

På vilket sätt?

Hur kan förvaltningsrevision minska osäkerheten om företags fortlevnad?

Vad kan man göra utöver förvaltningsrevision för att få samma funktion – reducera osäkerhet?

Vems intresse tillvaratas i förvaltningsrevisionen?

Rangordna intressenter

Kompletterar förvaltningsrevisionen räkenskapsrevisionen? På vilket sätt?

Varför tror ni att förvaltningsrevisionen är lagreglerad?

Behövs förvaltningsrevision?

Behov av förvaltningsrevision – finns det någon skillnad mellan stora och små bolag?

Kan det finnas någon nackdel med förvaltningsrevision?

Hämmar förvaltningsrevisionen ledningens initiativkraft?

På vilket sätt?

Finns det alternativ till förvaltningsrevision?

Är förvaltningsrevision ett sätt att minska brottsligheten?

Preventiv verkan?

Behov av förvaltningsrevision = dålig styrelse. Vad anser ni om detta påstående?

Kan man påstå att om marknaden gynnats av förvaltningsrevision hade lagstiftning varit onödig?

Låt oss anta att förvaltningsrevision inte utförs, hur skulle ni ha gjort för att kontrollera företaget?

Revisorerna konstaterar bara fakta som media redan rapporterat. Vad anser ni om detta påstående?

Topplista samtliga intressenter**Bilaga IV****Samtliga intressenter**

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	6,6	0,134	7	F
2	6,48	0,169	14	F
3	6,4	0,311	3	F
4	6,33	0,811	35	R
4	6,33	0,172	40	F
6	6,31	0,626	11	R
7	6,28	0,198	16	R
7	6,28	0,296	25	R
9	6,22	0,542	31	R
9	6,22	0,864	33	R
11	6,17	0,731	9	F
11	6,17	0,445	41	F
13	4,15	1,3	30	R
14	6,13	1,297	37	R
14	6,13	1,011	39	R
16	6,06	1,042	24	R
17	6,04	0,701	22	R
18	6	1,539	20	R
18	6	1,063	36	F
20	5,95	1,183	6	R
21	5,84	3,296	13	R
22	5,82	0,966	43	R
23	5,77	1,569	2	R
23	5,77	1,914	44	R
25	5,75	1,023	4	F
26	5,62	1,01	21	F
27	5,51	2,516	18	F
28	5,37	1,715	15	F
29	5,26	2,494	34	F
30	5,22	2,588	28	F
30	5,22	1,398	32	F
32	4,55	2,183	27	F
33	4,42	3,906	5	I
34	4,22	3,059	19	F
35	4,02	2,449	29	F
36	3,6	4,76	42	I
37	3,26	3,44	38	I
38	3,13	3,777	26	I
39	2,95	3,515	10	I
40	1,86	2,093	8	I
40	1,86	2,283	17	I
42	1,84	2,828	1	I
43	1,42	1,303	12	I
43	1,42	1,303	23	I

* Kategori F = förvaltningsrevision R = räkenskapsrevision
I = Varken räkenskaps- eller förvaltningsrevision

Topplistor per intressentgrupp**Bilaga IV a**

Bank				
Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	3	F
1	7	0	4	F
1	7	0	5	I
1	7	0	7	F
1	7	0	9	F
1	7	0	11	R
1	7	0	14	F
1	7	0	31	R
1	7	0	33	R
1	7	0	34	F
1	7	0	35	R
1	7	0	36	F
1	7	0	40	F
14	6,4	0,3	16	R
14	6,4	0,3	20	R
14	6,4	0,3	42	I
17	6	1	6	R
17	6	1	25	R
19	5,8	1,2	21	F
19	5,8	1,2	22	R
19	5,8	1,2	24	R
19	5,8	1,2	28	F
19	5,8	1,2	39	R
19	5,8	1,2	41	F
19	5,8	1,2	43	R
26	5,4	0,3	32	F
27	5,2	2,7	30	R
27	5,2	2,7	37	R
27	5,2	2,7	38	I
30	5	4	2	R
30	5	0	27	F
32	4,8	4,2	18	F
33	4,6	4,8	15	F
33	4,6	4,8	44	R
35	4,4	5,8	10	I
36	4,2	9,2	13	R
37	4	0	26	I
38	3,4	10,8	19	F
39	2,6	4,8	1	I
40	2,2	2,7	8	I
40	2,2	2,7	17	I
42	1,8	1,2	23	I
42	1,8	0	29	F
44	1	0	12	I

* Kategori F = förvaltningsrevision R =
räkenskapsrevision I = Varken räkenskaps- eller
förvaltningsrevision

Styrelse				
Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	7	F
1	7	0	9	F
3	6,66	0,267	11	R
3	6,66	0,267	14	F
3	6,66	0,267	33	R
3	6,66	0,267	36	F
3	6,66	0,267	40	F
3	6,66	0,267	41	F
9	6,33	1,067	3	F
9	6,33	1,067	15	F
9	6,33	0,267	16	R
9	6,33	0,267	25	R
13	6	0	18	F
14	5,66	1,867	13	R
15	5,5	0,3	4	F
16	5,33	0,267	22	R
16	5,33	0,267	31	R
18	5	2,4	6	R
18	5	2,4	20	R
18	5	0	21	F
18	5	2,4	30	R
18	5	2,4	35	R
18	5	2,4	37	R
18	5	2,4	39	R
25	4,66	1,067	2	R
25	4,66	1,067	24	R
25	4,66	1,067	32	F
25	4,66	4,267	42	I
25	4,66	1,067	43	R
25	4,66	1,067	44	R
31	4,33	6,667	5	I
31	4,33	6,667	26	I
31	4,33	1,867	27	F
31	4,33	0,267	34	F
35	4	2,4	19	F
35	4	2,4	29	F
37	3,66	1,067	28	F
38	2,66	0,267	10	I
39	1,33	0,267	38	I
40	1	0	1	I
40	1	0	8	I
40	1	0	12	I
40	1	0	17	I
40	1	0	23	I

* Kategori F = förvaltningsrevision R =
räkenskapsrevision I = Varken räkenskaps- eller
förvaltningsrevision

Topplistor per intressentgrupp**Bilaga IV b**

VD				
Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	13	R
1	7	0	18	F
1	7	0	25	R
1	7	0	30	R
5	6,8	0,2	3	F
5	6,8	0,2	7	F
5	6,8	0,2	9	F
5	6,8	0,2	14	F
5	6,8	0,2	16	R
5	6,8	0,2	31	R
5	6,8	0,2	35	R
5	6,8	0,2	37	R
5	6,8	0,2	39	R
5	6,8	0,2	40	F
15	6,6	0,8	11	R
15	6,6	0,8	22	R
15	6,6	0,8	24	R
18	6,4	1,8	2	R
18	6,4	1,8	6	R
18	6,4	0,8	28	F
18	6,4	0,3	41	F
22	5,8	0,7	4	F
22	5,8	1,2	15	F
22	5,8	1,2	36	F
25	5,6	6,8	20	R
26	5,4	1,8	32	F
26	5,4	0,25	44	R
28	5,2	1,2	19	F
28	5,2	2,7	21	F
28	5,2	1	43	R
31	5	1,5	33	R
31	5	2	34	F
33	4,6	3,3	27	F
33	4,6	2,3	38	I
35	4,4	4,8	5	I
36	4	4,5	26	I
37	3,8	1,7	29	F
38	3,4	2,3	10	I
39	2,8	1	42	I
40	2,4	1,3	8	I
40	2,4	2,8	17	I
42	2,2	4,7	1	I
43	1	0	12	I
43	1	0	23	I

* Kategori F = förvaltningsrevision R =
räkenskapsrevision I = Varken räkenskaps- eller
förvaltningsrevision

Aktiesparare				
Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	5,75	0,1	7	F
1	5,75	0,1	13	R
1	5,75	0,1	43	R
4	5,66	0,178	3	F
4	5,66	0,178	22	R
4	5,66	0,4	24	R
4	5,66	0,178	25	R
4	5,66	0,4	30	R
4	5,66	0,178	31	R
4	5,66	0,178	33	R
4	5,66	0,178	35	R
4	5,66	0,4	37	R
13	5,58	0,233	9	F
13	5,58	0,233	14	F
13	5,58	0,233	28	F
13	5,58	0,456	39	R
13	5,58	0,9	44	R
18	5,5	0,489	41	F
19	5,33	1,156	2	R
19	5,33	0,489	4	F
19	5,33	1,156	6	R
19	5,33	1,156	18	F
19	5,33	0,489	20	R
24	5,25	1,789	11	R
24	5,25	0,9	21	F
26	5,08	0,194	16	R
26	5,08	0,194	40	F
28	5	1,111	5	I
28	5	2,222	36	F
30	4,83	2,4	34	F
31	4,58	1,833	32	F
32	4,5	1,156	15	F
33	4,33	2,4	27	F
34	4,16	2,444	19	F
34	4,16	2,444	29	F
36	3,83	2,489	38	I
37	3,5	4,844	42	I
38	3,33	6,222	26	I
39	3	3,6	10	I
40	2,83	3,822	17	I
41	2,75	4,011	8	I
42	2,58	4,1	1	I
43	2,25	3,567	12	I
44	2,16	3,378	23	I

* Kategori F = förvaltningsrevision R =
räkenskapsrevision I = Varken räkenskaps- eller
förvaltningsrevision

Topplistor per intressentgrupp**Bilaga IV c****Riskkapitalister**

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	6,8	0,2	3	F
1	6,8	0,2	9	F
1	6,8	0,2	11	R
1	6,8	0,2	14	F
1	6,8	0,2	16	R
1	6,8	0,2	20	R
1	6,8	0,2	22	R
1	6,8	0,2	24	R
1	6,8	0,2	30	R
1	6,8	0,2	31	R
1	6,8	0,2	33	R
1	6,8	0,2	35	R
1	6,8	0,2	36	F
1	6,8	0,2	37	R
1	6,8	0,2	39	R
1	6,8	0,2	40	F
1	6,8	0,2	43	R
18	6,6	0,8	7	F
18	6,6	0,8	15	F
20	6,4	0,3	2	R
20	6,4	0,3	6	R
20	6,4	0,3	41	F
23	6,2	0,7	21	F
23	6,2	1,7	44	R
25	5,6	0	25	R
26	5,4	2,3	4	F
26	5,4	2,3	32	F
26	5,4	2,3	42	I
29	4,8	4,7	10	I
30	4,4	0,3	5	I
30	4,4	9,8	13	R
32	4,2	9,2	18	F
33	3,8	6,7	28	F
34	3,6	6,3	34	F
35	3,2	4,2	38	I
36	2,8	2,7	19	F
36	2,8	2,7	27	F
38	2,6	2,3	29	F
39	2	1,5	26	I
40	1,8	3,2	1	I
41	1,4	0,3	12	I
42	1,2	0,2	8	I
42	1,2	0,2	17	I
42	1,2	0,2	23	I

* Kategori F = förvaltningsrevision R =
räkenskapsrevision I = Varken räkenskaps- eller
förvaltningsrevision

Revisor

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	2	R
1	7	0	6	R
1	7	0	7	F
1	7	0	11	R
1	7	0	13	R
1	7	0	16	R
1	7	0	20	R
1	7	0	24	R
1	7	0	25	R
1	7	0	30	R
1	7	0	35	R
1	7	0	37	R
1	7	0	39	R
1	7	0	40	F
1	7	0	41	F
1	7	0	44	R
17	6,83	0,167	4	F
17	6,83	0,167	22	R
17	6,83	0,167	31	R
17	6,83	0,167	36	F
21	6,66	0,267	3	F
21	6,66	0,267	14	F
21	6,66	0,267	21	F
21	6,66	0,267	32	F
21	6,66	0,267	33	R
21	6,66	0,267	43	R
27	6,33	0,267	15	F
27	6,33	0,667	18	F
27	6,33	0,267	34	F
30	6,16	0,567	9	F
30	6,16	0,567	28	F
32	6	0,4	27	F
32	6	0,4	29	F
34	5,5	0,3	19	F
35	2,66	1,067	38	I
36	2,16	0,967	5	I
36	2,16	0,567	26	I
38	1,66	0,667	10	I
39	1,16	0,167	8	I
39	1,16	0,167	12	I
39	1,16	0,167	42	I
42	1	0	1	I
42	1	0	17	I
42	1	0	23	I

* Kategori F = förvaltningsrevision R =
räkenskapsrevision I = Varken räkenskaps- eller
förvaltningsrevision

Topplistor per intressentgrupp**Bilaga IV d****Skattemyndigheten**

Placering	Poäng	Varians	Fråga	Kategori
1	7	0	7	F
1	7	0	14	F
1	7	0	16	R
1	7	0	25	R
1	7	0	30	R
1	7	0	35	R
1	7	0	37	R
1	7	0	44	R
9	6,66	0,267	13	R
9	6,66	0,267	20	R
9	6,66	0,267	39	R
12	6,5	0,3	3	F
12	6,5	0,3	24	R
12	6,5	0,3	40	F
15	6,33	0,267	6	R
15	6,33	0,667	33	R
17	6,16	0,167	2	R
17	6,16	0,167	11	R
17	6,16	0,167	34	F
17	6,16	0,167	41	F
21	6	0,8	31	R
21	6	0	43	R
23	5,83	0,567	22	R
24	5,66	0,267	21	F
25	5,16	0,967	32	F
25	5,16	0,167	36	F
27	5	0,8	4	F
27	5	0,8	18	F
27	5	0	29	F
30	4,83	0,567	9	F
30	4,83	0,567	27	F
30	4,83	0,957	28	F
33	4,5	0,7	15	F
34	4,33	0,267	19	F
35	3,5	0,7	5	I
36	2	0	26	I
36	2	0	38	I
36	2	0,4	42	I
39	1,5	0,3	8	I
39	1,5	0,3	17	I
41	1,33	0,267	10	I
42	1,16	0,167	1	I
42	1,16	0,167	12	I
44	1	0	23	I

* Kategori F = förvaltningsrevision R =
räkenskapsrevision I = Varken räkenskaps- eller
förvaltningsrevision